

1104

IK (Klapp skrift)

Victor Hartman.

Kindblad

TEATER-FRÅGAN.

**Skall Sverige fortfarande ega en kung-
lig teater, en national-teater?**

af Rydberg

Småtryck

02219

K

[Kindblad, Karl Edouard]

TEATER-FRÅGAN.

**Skall Sverige fortfarande ega en kunglig
teater, en national-teater?**

(Aftryck ur Svenska Tidningen.)

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS N. MARCUS, 1856.

Lilla Nygatan N:o 19.

B 1331/44

Så väl i början af detta år, som äfven i början af innevarande speltermin, fästades allmänna uppmärksamheten på den öfvergifna och med upplösning hotande ställning, hvaruti den kungliga teatern befann sig till följd af den under den förra teater-styrelsen ända till 150 000 rdr rmt ökade skulden, samt den ganska förklarliga obenägenheten hos konungen att fortfarande göra stora uppoffringar för en anstalt, som är mera nationens än hans egen.

Då teatern svårligen *kan* fortfara i sin nuvarande ställning, gjordes den frågan, huruvida det vore nyttigt och värdigt i nationellt hänseende, att den kungliga teatern förvandlades till en *enskild*, hvilket vore oundvikligt, i fall icke nationen ville taga sig henne an såsom sin.

Vi tro denna sak ytterligare förtjena en utredning och skola, efter en blick på frågans estetiska och moraliska sida, vända oss till dess finansiella, till hvilken sednare afdelning vi skola begagna de siffror och öfriga upplysningar, hvilka stått till vårt förfogande.

I.

En teaters ändamål.

Hvarföre, frågar man, kan icke den kungliga teatern bära sig med de betydliga anslag, han nu eger af konungen, samt det mindre, han har af staten, då enskilda teatrar bära sig, utan något främmande stöd? Hvarföre behöfver man här vädja till nationen, då det så påtagligt visar sig, att enskilde med god vilja kunna gå i land med alldeles likartade företag?

Svaret är ganska lätt.

En enskild teater och en national-teater äro *icke* likartade, hvarken till omfattning eller till syfte. Den enskilda teatern är nemligast en anstalt, grundad uteslutande på sin egares vinst, — ett löfligt och aktningvärdt industri-företag. Med all hyllning åt konsten, måste han således till betydlig grad följa mängdens tycken och böjelser, hufvudsakligen söka skaffa förströelse åt den kommande och gående publiken, mera seende på dess nöje än på dess bildning, emedan antalet, som söker det förra, är oändligen mycket större än det, som söker den sednare. Stundom kunna t. o. m. pjäser, som mera motverka än främja den goda smaken och sedligheten, just genom denna oart tillocka sig mängdens bifall. Men att uppsätta pjäser, som *blott* roa, är mycket lättare och mindre kostsamt än att gifva dem, som derjemte hafva ett högre mål. Härtill kommer, att den enskilda teatern gemenligen omfattar *blott en enda* af den sceniska konstens flera grenar. Dess organisation är följ-

aktligen ganska enkel; dervid anställde konstnärers antal jemförelsevis ringa. Det är då lätt förklarligt, att en sådan inrättning kan med förständig hushållning både bära sig och gifva vinst.

Att äfven ett högre mål berömligt eftersträfvast af åtskilliga bland våra enskilda teatrar, är oförnekligt, men med bästa vilja kunna de blott inom begränsade syften göra det; och sällan eller aldrig utöfver *en* sida af scenen, den dramatiska.

Länge var den dramatiska konsten i enskilda händer, i nomadiska teater-truppers, som besökte större och mindre städer. Men då man insåg det viktiga inflytande, som dessa inrättningar utöfvade på massornas smak, känslor och föreställningssätt, så fann man i alla hyfsade länder behofvet att inrätta *stående* kungliga eller national-teatrar, med en fast organisation och med uppgift att omfatta *alla* den sceniska konstens grenar. De upphörde då att vara industri-företag och blefvo af stater och regenter med välvilja och anslag omfattade *bildnings-anstalter*, med de ädla syftena, att göra den sköna litteraturens, skaldekonstens, tonkonstens, skådespelare-konstens och den högre dans-konstens bästa skapelser tillgängliga för massorna; att genom allt detta bilda till bättre smak, leda till bättre böjelser, lifva till högre tänkesätt, förherrliga nationens minnen och elda dess nationalkänslor. De blefvo då med skäl ett slags tempel, egnade åt *det sköna* i alla riktningar, men i formen för dess uppenbarelse, företrädesvis åt det för hvarje folk nationellt

egendomliga, eller, såsom vår kungliga teaters stiftare menade, då han på dess byggnads framsida egnade den åt *fosterländska scenen* (*patriis musis*).

En bildningsanstalt med dessa syften skulle icke vara en nationel angelägenhet? skulle icke, liksom all annan åt litteratur, vetenskap och konst egnad anstalt, förtjena att af staten vårdas? — att af statsmedel upprätthållas? — ej förtjena att göras oberoende af obildade, flyktiga tycken, utan nödgas att, för sitt bestånd, med industriella teater-inrättningar ingå i täflan om mängdens bifall till vilda känslor och tokroliga upptåg?

Det är klart, att en sådan anstalt ofta måste försaka hvarje framgång, som skulle köpas med uppoffring af allt estetiskt, stundom t. o. m. sedligt värde, och, af samma skäl, att den ofta måste uppföra erkänt förträffliga inhemska eller utländska stycken, hvilka, i och för deras dramatiska värde, icke böra saknas på ett bildadt folks national-teater, änskönt man om dessa stycken i förväg vet, att de icke kunna gifvas många gånger, emedan den allmänhet, som förmår uppskatta deras värde, är för fåtalig att fylla salongen så ofta, som fordras för att betäcka kostnaden för pjesernas uppsättning och inöfning.

Vi hafva nämnt den stora fördel en enskild teater, i och för sin ekonomi, har derutinnan, att den hufvudsakligen omfattar blott en del af scenen, den *dramatiska*. En fullständig, en kunglig eller national-teater, som äfven måste

omfatta den *lyriska*, med de densamma åtföljande dyrare aflöningarna, de talrika *orkester-, chör- och balett*-staterna, ser derigenom sina omkostnader ökade till ett högst betydligt belopp, som hittills aldrig i något land kunnat genom blotta spelinkomsten ersättas.

En annan omständighet, som mycket fördyrar en större teater, i jämförelse med en mindre, enskild, är kostnaden för dekorationer och kostymer till åtskilliga större pjäser, vid hvilkas uppförande man icke kan alldeles åsidosätta den närvarande tidens utländska bruk. Utan att älska praktens för praktens skull, utan att gilla antagandet af pjäser, hvilkas enda värde ligger i praktens, utan att önska, att vår teater skulle försöka ingå i täflan med teatrarne i Paris, Berlin, London eller Petersburg, hvilket man dock stundom gjort, skrytande med, att någon pjäs gifvits hos oss lika lysande som der, tro vi likväl, att äfven de landsmän, som äro mest älskare af offentlig hushållning, icke gerna såge, att vår teaters glans alltför mycket fördunklades af Danmarks och de mindre tyska staternas. Så mycken nationalkänsla, äfven för den yttre utstyrelsen å vårt fosterländska konstområde, har t. o. m. den flärdfriaste. Utan allt afseende får väl icke heller lemnas de åsigter om vårt land, som utländingen hemförer, och hvilka, ehuru ofta grundade på dylika yttre, i ögonen fallande förhållanden, likväl ingå i helomdömet om oss såsom ett bildadt folk. Verlden är så beskaffad.

Det vid forna riksdagar ofta framkastade påståendet, att *hufvudstaden* borde bekosta den fullständiga teatern, torde vi numera icke behöfva vederlägga. Vi hafva i det föregående visat, att en sådan teaters ändamål icke är blott en förströelse för hufvudstadens teaterbesökande allmänhet, utan en konstvårdande anstalt med estetisk och moralisk inflytelse i allmänhet, som ej kan inskränkas till hufvudstaden, utan bör derifrån utgå med all den lifvande verkan, som konst och litteratur ega på seder, bildning och smak, samt således med samma anspråk på att af staten sjelf vårdas och upprätthållas, som flera andra för det högre lifvet viktiga anstalter, hvilka, ehuru i hufvudstaden belägna, och af hvilka visserligen hufvudstaden i första hand hemtar gagn, äro till för *landets*, icke för *hufvudstadens* skull.

2.

En fullständig kunglig eller nationalteaters kostnad.

De ansefliga summor, som årligen vid en sådan teater måste utgifvas för orkestern, chören och baletten, samt till de i allmänhet högre lönade lyriska skådespelarnes aflöning, kunna omöjligen betäckas endast genom inkomsten, äfven om denna skulle visa ett särdeles fördelaktigt förhållande. För att närmare inse detta, må man blott besinna, att efter en ändamålsenlig anordning (för hvilken vi längre fram skola

redovisa) af vår kungliga teaters hela utgiftsstat. denna uppgår till 324,000 r:dr riksmünt.

De särskilda kostnaderna utgöra:

för orkesterstaten	r:dr r:mt	56,000.
" chörstaten	" "	25,000.
" balettstaten	" "	29,000.
" lyriska skådespelarne	" "	38,000.
		<hr/>
eller tillsammans ett belopp af	r:dr r:mt	148,000.

Deremot utgör kostnaden för hela den dramatiska aktörstatens aflöning tillsammans blott omkring 42,000 r:dr årligen.

De öfriga omkostnaderna äro:

för direktionen	r:dr r:mt	5,000.
" tjänstemannastaten	" "	24,000.
" informationsstaten	" "	11,000.
" elevstaten	" "	10,000.
" handverkare- och betjeningsstaten	" "	8,000.
" lyshållning och ved	" "	14,000.
" författare- och öfversättare-arfvoden	" "	6,000.
" böcker, instrumenter, musikalier m. m.	" "	5,000.
" kostymer, dekorationer, machiner m. m.	" "	25,000.
" tjänstgöringspenningar	" "	12,000.
" dagaflöning	" "	9,000.
" expenser	" "	5,000.

tillsammans r:dr r:mt 134,000.

Om hälften häraf eller 67,000 r:dr tillägges

ofvanstående tvenne aflönings-belopp, utgör hela sammanlagda kostnaden:

för lyriska scenen . . .	r:dr r:mt	215.000.
" dramatiska scenen . . .	" "	109,000.

Häraf visar sig, att den förra scenen är nära dubbelt så dyr som den sednare.

Enär hvarje representation på vår kungliga teater, med fullt hus, gifver en inkomst af omkring 1,500 r:dr r:mt, skulle det således fordras endast vid pass 73 sådana representationer för att betäcka hela kostnaden för den dramatiska scenen, men deremot 143, för den lyriska. Som likväl naturligtvis icke alltid fulla hus kunna påräknas, må i stället ett på flerårig erfarenhet uppgjort öfverslag här läggas till grund för beräkningen. Då visar det sig, att t. ex. under de 30 åren 1824—1854 hela inkomsten af årligen under de 9 spelmånaderna från och med september till och med maj gifna 180 representationer, efter 20 i månaden,*) inbringat i medeltal 162 000 rdr rmt, eller 900 rdr för hvarje representation, således 53 000 rdr mindre än hvad den lyriska scenen kostar, men 53 000 rdr mera än den dramatiska. Således skulle, med enabanda inkomst, teatern ganska väl kunna bära sig utan allt yttre understöd, om den endast haft åliggande att upprätthålla den *dramatiska* scenen, äfven med en större förvaltnings- och material-kostnad lagd på denna ensam, än

*) Med afräkning af hvad som influtit genom förhöjdt biljettpris, till följd af extra aflönade artisters uppträdande, o. s. v.

uti ofvan gjorda öfverslag blifvit densamma påförd.

Att deremot en fullständig teater icke kan bära sig blott genom spelinkomsten, visar sig deraf, att, om det orimliga finge antagas att alla de 180 årliga representationerna gifve fulla hus, detta dock inbringade endast 270 000 rdr, således en brist af 54 000 rdr uti den årliga kostnads-summan 324 000 rdr.

Af ofvanstående tillförlitliga beräkningar visar sig, att det visserligen skulle låta sig göra att uppehålla teatern endast med dennas spelinkomster, — således utan de nuvarande anslagen af konungen och staten, — men att detta endast kunde ske med det vilkor, att man förvandlade scenen till blott *dramatisk*, i hvilket fall man likväl ginge miste om hela den lyriska scenen, med dess talrika orkester, chör och balett. Men med allt erkännande af den dramatiska scenens företräde i bildande afseende framför den lyriska, tro vi likväl, att ingen skulle allvarsamt vilja sätta vår scen på den förknappade stat att aldrig kunna gifva en opera, samt att sakna hela den sida af den fosterländska scenen, som tonkonstens skapelser bilda. Och äfven Terpsichores vackra konst förtjenar väl icke heller att derifrån alldeles uteslutas!

Vi skola nu i det följande öfvergå till en närmare utredning af vår kungliga teaters ekonomiska ställning sedan längre tider tillbaka.

3.

Teaterns inkomster, samt orsaken till denna inrättnings nästan alltid iråkade obestånd.

När ett missförhållande eger rum, gör allmänheten sig sällan den mödan att noga utforska orsakerna dertill. Utan all närmare undersökning framkastar man gemenligen blott än den ena, än den andra anledningen, allt efter egen godtycklig uppfattning af saken, och man förfäktar sedan ifrigt den satsen, att det missgynsamma förhållandet har sin rätta och förnämsta grund just uti den orsak, hvar och en behagat angifva. Ofta kan det dock härvid inträffa, att alla de uppgifna särskilda orsakerna på sin höjd torde vara endast mer eller mindre bidragande omständigheter, samt att en annan helt och hållet förbisedd grundorsak finnes, hvilken ensam är den väsendtliga. Så torde det äfven i allmänhet förhålla sig med bedömandet af vår kungliga teaters ekonomiska ställning samt dermed sammanhang egande förhållanden.

Nämnda teater har nu redan under en tid af några och fyratio år nästan beständigt varit på större eller mindre obestånd. Härtill hafva tid efter annan flerfaldiga orsaker uppgifvits såsom vållande. Än har man påstått teaterdirektören vara för småaktigt hushållsam,

så att han försummat att anställa en tillräckligt stor och utmärkt skådespelare-personal samt icke gifvit nog många nya och nog lysande pjäser, hvilka kunnat locka allmänheten att mera talrikt besöka teatern, i hvars påräkneliga inkomst han sålunda genom en illa beräknad sparsamhet föranledt förminskning. Än åter har man påbördat honom en för långt drifven slösaktighet, och beskylt honom för att genom för stora omkostnader på nya pjäsers uppsättning, på dyrbara kostymer, präktiga dekorationer och dylikt, hafva ådragit teatern så dryga utgifter, att de ej kunnat betäckas äfven af en betydligt förökad spel-inkomst, hvarigenom således obestånd beredts. Än har man åberopat teaterpersonalens för stora talrikhet och förment öfverdrifna aflöning. Än har man ansett biljettpriset för högt, än för lågt o. s. v. Hvar och en har sålunda, utan att närmare känna till förhållandet, endast efter sin egen åsigt bedömt saken, och sällan har någon härvid velat lyssna till inkast från andra håll. Om, obräknadt alla dessa hvar för sig möjligen mer eller mindre inverkan omständigheter, en annan, en egentlig hufvudorsak till teaterns beständiga obestånd funnits, derom har man aldrig anställt någon noggrannare undersökning. Det kunde vara skäl att en gång göra detta.

Från den 1 april 1812 och till den 1 juli 1856 har kongl. teatern stått under ledning af följande 11 direktörer eller styresmän:

grefve Skjöldebrand . . .	till d.	1 juli 1813,
grefve Löwenhjelm . . .	"	1 juli 1818,
friherre Akerhjelm . . .	"	1 juli 1823, *)
grefve Lagerbjelke. . .	"	1 juli 1827,
grefve Puke	"	1 juli 1831,
friherre Beskow	"	1 juli 1832,
presidenten Westerstrand	"	1 juli 1838,
öfverste Backman	"	1 juli 1844,
friherre Hamilton	"	1 juli 1848,
expeditions-sekreteraren Schyberg	"	1 juli 1852,
friherre Bonde	"	1 juli 1856.

Öfvanstående 11 styresmäns förvaltning har uti ekonomiskt hänseende åstadkommit följande förhållanden, med beräkning i riksmünt och runda tal:

*) Genom kongl. resolutionen af den 8 juli 1818 upphäfdes kongl. teatern. i anseende till bristande anslag af rikets ständer till dess underhåll. och befaldes, att i dess ställe en ny teater-inrättning skulle anordnas, i egenskap af en entreprenad på vinst och förlust, under benämning af *Stockholms teater*. Denna entreprenad öfverlemnades då på 10 års tid till öfversten *J. P. Turner*, men räckte blott i 4 månader, hvarefter kongl. teatern återställdes.

	Direktör.	Tid.	Total		Total		Årlig brist.	Årlig brist.
			inkomst.	kostnad.	brist.	kostnad.		
Skjoldbrand	• • • • •	1 1/4 år	138 438	147 205	8 767	114 764	7 012	
Löwenhjelm.	• • • • •	5 år	1 106 064	1 185 314	79 250	237 063	15 850	
Akerhjelm	• • • • •	4 2/3 år	1 096 044	1 118 180	22 136	239 610	4 743	
Lagerhjelm	• • • • •	4 år	959 205	967 623	8 418	241 906	2 105	
Puke	• • • • •	4 år	959 812	1 013 982	54 170	253 495	13 562	
Beskow	• • • • •	1 år	246 122	272 440	26 318	272 440	26 318	
W esterstrand	• • • • •	6 år	1 525 914	1 636 929	111 015	272 821	18 503	
Backman	• • • • •	6 år	1 598 510	1 667 456	68 946	277 909	11 491	
Hamilton	• • • • •	4 år	1 022 091	1 022 086	—	255 521	—	
Schuyberg	• • • • •	4 år	965 628	1 013 757	48 129	253 439	12 032	
Bonde.	• • • • •	4 år	1 161 492	1 305 649	144 157	326 412	36 039	
		44 år	10 779 320	11 350 621	571 306	—	—	

Tager man ofvanstående faktiska utredning närmare i betraktande, finner man, att under alla de särskilda styresmännen beständiga årliga brister uppstått, ehuru bristen varit ganska olika och endast under friherre Hamiltons styrelsetid, — då ett slags lottsystem var infördt, som i väsendtlig mån gjorde teater-personalens aflöning beroende af teaterns årliga inkomst, — ingen brist, utan tvärtom 5 rdr öfverskott egt rum. Afräknar man de 4 åren detta förhållande varade, då imellertid den, såsom det kan synas, fördelaktiga ställningen var mera skenbar än verklig, när man lät teaterpersonalen, genom afknappning på dess annars påräkneliga aflönings-inkomst, betäcka den brist, som eljest skolat uppstå och från annat håll måst betäckas, så finner man, att hela bristsumman, 571306 rdr, fördelad på 40 år, visar i medelberäkning en årlig brist af 14262 rdr. Till den s. k. *total-inkomsten* har härvid räknats så väl den, hvilken influtit genom spelning, hyror och dylikt, som de *bestämde* årliga bidrag, hvilka dels K. M., af första hufvudtiteln, och, efter 1818, det kongl. husets öfriga medlemmar, dels rikets ständer af statsmedlen anvisat till teaterns underhåll. Till den s. k. *total-bristen* åter har räknats allt hvad som *derutofver* måst anordnas, dels före år 1818 af dåvarande H. K. H. kronprinsen och genom särskilda understöd anvisade å den s. k. Barthelemy-fonden, dels ock sedermera af H. M. konungen eller ständerna. (Deribland t. ex. 12000 rdr under grefve La-

gerbjelkes tid, till uppsättning af operan Ferdinand Cortez. Utan detta för en riktig jämförelse nödvändiga beräkningssätt skulle Grefve Lagerbjelkes styrelse komma att visa ett skenbart öfverskott af 3 582 rdr). Slutligen må, till förklaring af det jämförelsevis fördelaktigare ekonomiska förhållandet under de 4 första teater-direktörernas tid, anmärkas, att till och med grefve Lagerbjelkes styrelse fanns ännu den s. k. *mindre eller dramatiska teatern*, hvars årliga inkomst visade ett ganska förmånligt förhållande med hänseende till teaterns underhålls-kostnad.

Enär bland ofvan anförda 11 styresmäns förvaltningar, ehuru ganska olikartade sinsemellan, icke mindre än *tio* ledt till samma resultat, ett årligt ekonomiskt obestånd, och då i allmänhet nämnde styresmän svårligen torde kunna förnekas hafva ådagalagt så väl drift och nitälskan för teaterns bästa, som omtanke, god smak och estetisk bildning, med flera andra egenskaper hvilka erfordras hos en lämplig teaterstyresman, så har man allt skäl att antaga, det egentliga orsaken till det oupphörligen inträffande obeståndet, oberoende af alla andra möjligen äfven inverkan de biorsaker, allmänneligen ej bestått i någon felaktig förvaltning, utan helt enkelt varit: *alltför knappa bestämda anslag.*

Hvem bör bestrida kostnaden för vår national-teater, i fall vi skola hafva en sådan!

I långliga tider, åtminstone alltsedan det konstitutionella statsskicket hos oss infördes, har det förhållit sig ganska besynnerligt med vår kongl. teater och frågan om hans underhållande. Man har härvid gått till väga på ett helt annat sätt, än vanligen iakttages vid andra statsinrättningar. Om man vill hafva en jernväg anlagd, en större offentlig byggnad uppförd, en konst-akademi eller en allmän undervisnings-anstalt inrättad o. s. v., så uppgöres på förhand ett noga specificerad förslag öfver så väl sjelfva anläggnings-, som den derefter erforderliga årliga underhålls-kostnaden; man pröfvar detta förslag, och, om det godkännes, anordnar de behöfliga medlen. Allt är på siffran bestämdt, och ingen brist, intet missförhållande emellan inkomster och utgifter får någonsin ega rum, så vida icke några utomordentliga förhållanden inträffa. Men så har man aldrig förfarit med afseende på teatern. Väl har man alltid velat hafva en kongl. teater, en national-teater, någorlunda jemförlig med andra länders, men icke desto mindre har man aldrig fullt utredt, hvad en sådan stats-inrättning oundgängligen kostar och hvilka uppoffringar staten, till följd häraf, måste nderkasta sig för densammas erhållande. För det mesta har man insöft sig i

den föreställningen, att en dylik teater, åtminstone till största delen, borde kunna upprätthålla sig sjelf, ehuru sådant, enligt hvad vi här ofvan sökt visa, kan antagas för en uppenbar omöjlighet. Till följd af detta sätt att se saken har man låtit de offentliga understöd, hvilka tid efter annan måst utgöras, för betäckande af brister, som oundgängligen uppstått till följd af de bestämda anslagens otillräcklighet, utgå mera i form af nådegåfvor, än såsom rättmätiga underhållsbidrag, stundom under offentligen uttaladt knot oah klagomål öfver en olämplig eller mindre väl ordnad teater-förvaltning.

Lika litet som man gjort sig reda för hvad en national-teater måste kosta, lika litet har det någonsin blifvit bestämdt afgjort, hvilken som egentligen bör påkosta underhållet af vår. Som denna benämnes "*konglig teater*", har man gemmenligen helst varit böjd för att antaga såsom afgjort, det alla dermed förenade kostnader, hvilka icke kunna betäckas af de inflytande inkomsterna, borde i främsta rummet bestridas af H. M. konungen. Man har, såsom skäl för denna åsigt, uppgifvit, att då vid 1823 års riksdag första hufvudtiteln ökades med 100 000 rdr, sådant skulle hafva skett med något vilkor af konungens underhåll af teatern. Detta är dock ett misstag. Något dylikt förekommer icke, hvarken i statsutskottets betänkande eller i riksdagsbeslutet. Det enda man härvid stödjer sig på, är ett yttrande af teaterns d. v. styresman, sedermera statsrådet, friherre *Åkerhjelm*. Vi

skola i korthet redogöra för förloppet härvid, emedan det är grundläggande för hela denna frågas afgörande.

Hans exc. grefve v. *Essen* väckte vid nämnde riksdag, med anledning af den kännedom han, såsom riksmarskalk, uppgaf sig ega om behovet af tillskott för H. M:ts hofhållning, motion om ett anslag dertill af 100 000 rdr. I motionen finnes ingenting nämnt om teatern; men då stats-utskottets tillstyrkande till anslaget, den 5 juni föredrogs hos ridderskapet och adeln, samt friherre C. H. Ankarsvärd motsatte sig detsamma, yttrade så väl friherre af Nordin, stats-utskottets ordförande, som hr von Heyne, dess ledamot, att till de skäl, utskottet haft för sitt bifall, äfven kommit afseende på att H. M. lemnat bidrag till teaterns underhåll. Detta gaf friherre Åkerhjelm anledning att yttra följande:

"Ombetrodd styrelsen af kongl. teatern, var det min tanke, att vid riksdagens början antingen hos ständerna väcka motion eller till K. M. ingå med anhållan om proposition till ständerna, rörande understöd för svenska skådeplatsen. Men då motion gjordes af h. exc. grefve v. *Essen* om tillökning i H. M:ts hofhållning, ansåg jag mig böra inställa min motion, i den grundade förhoppningen, att H. M., om tillökningen bifölls, skulle bibehålla teatern,*) hvars

*) Uttrycket hänsyftar möjligen på något ifrågasatt nedläggande af kongl. teatern, i likhet med hvad som egde rum år 1818. Se artikeln nr 3.

underhållande i ekonomiskt afseende synes mig egentligen böra tillhöra utgifterna för konungens hofhållning. Jag har således ett särskildt intresse, om det så kan kallas, att önska bifall till grefve v. Essens motion."

Detta är alltsammans. Nu kan visserligen fråga uppstå, huruvida friherre Åkerhjelm var af konungen bemyndigad till det yttrandet, att, *om tillökningen i hofhållningen bifölls, konungen skulle bibehålla teatern.* Vi hafva långt före detta hört omtalas, att så *icke* skulle hafva varit, och hafva goda skäl att tro, det friherre Åkerhjelm yttrat sådant på sitt bevåg. Men äfven om ett sådant bemyndigande egt rum, kan det icke innehålla en förbindelse för alla tider, med ökade löner och kostnader i allt, hvarjemte, i alla fall, frih. Åkerhjelm's yttrande, att *teaterns underhållande syntes honom böra tillhöra konungens hofhållning*, endast är en *åsiqt* hos teaterns styrelse för 33 år sedan, hvilken icke kunde binda dåvarande konung, icke ens efterträdande teaterstyrelser, aldraminst efterträdande konungar.

Imellertid har H. M. konungen, alltsedan 1823 års riksdag, oberäknadt hvad det kongl. husets öfriga medlemmar gifvit, icke allenast lemnat ett bestämdt årligt anslag till teatern af 60 000 rdr rmt; utan äfven tid efter annan betalt teaterns åsamkade skulder, samt står för närvarande uti ansvarsskyldighet för ett skuldbelopp af nära 150 000 rdr rmt.

Från år 1812 ända till 1840 års riksdag, lemnade ständerna ett årligt statsanslag af 6 750 rdr rmt till bidrag för teaterns underhåll. Vid sistnämnda riksdag indrogs detta anslag, men vid 1844 års riksdag beviljades åter ett årligt anslag af 9 000 rdr. Vid 1853 års riksdag väckte teaterns dåvarande styresman motion om ifrågavarande statsanslags förökande med 28 500 rdr rmt, under åberopande af otillräckligheten utaf det till teaterns underhåll dittills lemnade bidraget från statsmedlen. Härvid må i förbigående anmärkas, att nämnde styresman ej synes hafva särdeles noga öfvervägt teaterns verkliga behof, utan mera på höft än efter någon beräkning äskat ett belopp, hvilket, om det äfven till fullo utgått, likväl ingalunda varit tillräckligt att trygga teatern för framtida obestånd. Det beviljades imellertid ej helt och hållet, utan en afprutning af 7 500 rdr egde rum, under förvändning att statens tillgångar måste besparas för andra mera angelägna behof, så att anslagsförhöjningen blott kom att utgöra 21 000 rdr rmt. Emot ofvan anförda skäl till afprutningen får någon invändning ej ega rum, ty då det åberopas, måste äfven viktiga frågor stå tillbaka; dock synes det hafva varit följdriktigast, om i sådant fall ett fullkomligt afslag meddelats. Sådant beslutet nu blef, måste antagas såsom en naturlig följd, att, ifall årliga behofvet verkligen varit 37 500 rdr, men dertill anvisades blott ett belopp af 30 000 rdr, en årlig brist af 7 500 rdr alltid skulle uppstå, för

hvilken någon annan än staten skulle ikläda sig ersättnings-skyldigheten. Att den årliga bristen imellertid blef vida betydligare än den ofvan anförda, hade sin hufvudsakliga grund deruti, att verkliga behovet var större än det af teaterstyresmannen uppgifna. En aning om detta förhållande, lika väl som en viss missbelåtenhet med teaterförvaltningen, synes äfven hafva föresväfvat stats-utskottet, när det, vid utlåtandes afgifvande i frågan, kunde yttra den förut-sättningen, "att styrelsen, genom klokt och ändamålsenligt användande af kongl. teaterns tillgångar, jemväl i någon mån borde kunna bidra till förbättrande af kongl. teaterns ekonomiska ställning." Genom beslutet vid 1853 års riksdag hafva rikets ständer imellertid visat sig hylla den åsigten, att *staten*, åtminstone till en del, *bör påkosta den kongl. teaterns underhåll*.

Ofta får man höra åberopas den kongl. teaterns lysande ställning under konung Gustaf d. 3:djes regering, då teatern åtnjöt ett årligt anslag af 83 333 rdr 16 sk. silfver specie, motsvarande, enligt nuvarande realisationsgrund, en summa af öfver 333 000 rdr rmt, eller mera än som nu anses behöfligt, äfven om nämnda inrättning skall ordnas på ett sätt, som både tillfredsställer allmänhetens billiga fordringar och teaterpersonalens skäligen anspråk på en anständig utkomst. Man vill gerna jemföra nämnda ställning med den närvarande, men det blir dock alltid något haltande vid en dylik jemförelse, ty väsentligt olikartade tidsförhållanden kunna al-

drig fullkomligt med hvarandra jemföras. På Gustaf den 3:djes tid var skiljaktigheten mellan konungens och statens penningetillgångar ännu ej så noga afvägd som i våra dagar; mycket var i detta hänseende då ännu gemensamt. Efter det konstitutionella statsskickets införande har åter ett helt annat förhållande inträdt. Konungen har numera sitt bestämda årliga anslag, hvilket blott fått särskilda benämningar, såsom civil-lista, anslag på första hufvudtiteln till hushållningen o. s. v. Endast öfver denna summa eger konungen fri och obehindrad dispositionsrätt; huru åter statens tillgångar skola användas, eger ej han, utan ständerna grundlagsenligen att bestämma.

När så är, förefaller det mindre lämpligt, att han skall nödgas sammanblanda sin enskilda hushållning med hushållningen för en inrättning, som egentligen tillhör staten. En svensk konungs anseende och regentvärde kunna anses föga beroende af den omständigheten, huruvida Sverige har en god national-teater eller icke; sådant synes i främsta rummet vara det svenska folkets ensak; åtminstone kan man ej skäligen begära, att konungen för en dylik inrättnings upprätthållande skall underkasta sig högst betydliga och nästan obegränsade enskilda uppoffringar. Friherre Åkerhjelm's ofvannämnda yttrande kan aldrig tolkas derhän, att konungen, kosta hvad det vill, skulle ega förbindelse att upprätthålla denna inrättning. Det synes hvarken vara lämpligt eller billigt, att Sveriges konung

skall hetas hafva en civil-lista af 630 000 rdr rmt till sin hofhållning, då han i sjelfva verket ej har mera än 570 000 rdr, enär det öfriga, nära tiondedelen, måste afstås till en viss statsinrättnings underhållande. För öfrigt är det ej ens nog härmed, enär derutöfver årliga skulder för samma inrättning måste betäckas, de sednare åren uppgående ända till 36 000 rdr årligen, och hädanefter sannolikt till ännu mera, så vida högre statsanslag ej lemnas. Om konungen, trött på allt detta trassel, desså oupphörigen återkommande, högst kännbara penningeuppsoffringar, slutligen afsade sig all befattning med teaterns upprätthållande, äfven under medgifvande af civil-listans nedsättning till det belopp, denna nu egentligen utgör, eller 570 000 rdr, skulle ett sådant steg ingalunda kunna väcka klander eller ens undran, och man kan t. o. m. ifrågasätta, om detta icke hade varit det rätta, för att bringa till fullkomlig klarhet inför ständer och allmänhet teaterns sanna belägenhet.

Men då nu så icke skett, och under antagande att H. M. konungen vill fortfarande som hitintills göra uppsoffringar af sin civil-lista till teaterns underhåll, och att denna inrättning pröfvas fortfarande böra bestå; — så är väl det aldrig billigaste och minsta man af staten, som egentligen borde underhålla hela teatern, kan fordra, att den gifver *lika mycket* som konungen, eller att ständerna ersätta hälften af den brist, hvarmed teaterns årliga inkomster under-

stiga dess utgifter. Om, såsom vi i det följande skola söka punkt för punkt omständligen visa, kongliga teaterns årliga utgiftsstat måste bestämmas till 324 000 rdr, men inkomsten blott kan beräknas till 174 000 rdr, skulle således en årlig brist af 150 000 rdr uppstå. Konungens och statens bidrag blefve då, med antagande af ofvan förutsatta fördelningsgrund, 75 000 rdr rmt för hvardera.

Ett årligt statsanslag af 150 000 rdr till en konglig teater, en nationalteaters underhållande, torde måhända förefalla mången nog stort. Att likväl någon öfverdrift ej kan anses ligga uti en sådan fordran, bör kunna medgifvas, efter en anställd jemnförelse med beloppen af de statsanslag, några andra länders teatrar åtnjuta. Så t. ex., utan att åberopa förhållandet uti Europas största och rikaste stater, såsom exempelvis att kongliga teatern i Berlin årligen erhåller ett bidrag från allmänna medel af ända till 437 500 rdr, må här blott anföras, att kongliga teatern i Köpenhamn årligen uppbär ett statsanslag af 200 000 rdr rmt, den i München af 192 500 rdr och den i Dresden af 116 666 rdr. En annan sak är, om Sverige ej har råd att hafva en national-teater och att för sådant ändamål uppoffra 150 000 rdr årligen. Då få vi väl umbära en sådan inrättning; men då blifva vi äfven det *enda* hyfsade folk uti hela Europa, som saknar en nationalteater, och hvad inflytelse detta skulle hafva, icke blott på vårt nationela anseende, utan äfven på den dramati-

ska smaken inom vårt land, torde icke vara tvifvelaktigt.

5.

Om möjligheten att ordna teater-förvaltningen så, att någon årlig brist ej bör eller får uppstå.

Vi hafva i det föregående angifvit, att *grundorsaken* till vår kongl. teaters sedan långliga tider tillbaka årligen iråkade större eller mindre obestånd allmänneligen bör sökas icke uti någon felaktig förvaltning, utan i de alltför knappa bestämda anslagen till dess underhåll. Om detta äfven får anses för afgjordt, hindrar det likväl icke att derjemte en annan, väsendtligen inverkan *biorsak* funnits, som åtminstone på vissa tider kraftigt medverkat till ifrågavarande obestånd. Denna orsak anse vi vara teaterstyresmännens hittills ofta rådande godtycklighet i verkets förvaltning.

Såsom obestriddigt kan antagas, att en teaterstyresman i flera väsendtliga delar, och särskildt i nästan allt som rör det rent *praktiska* af hans tjänst, måste ega en fri och oinskränkt myndighet. Han är i detta afseende att betrakta ungefär såsom en militärchef i spetsen för en trupp, hvars effektiva kraft till stor del blir beroende af den enhet, bestämdhet och snabbhet, hvarmed hvarje rörelse kan utföras. Hvarje slags kollegial styrelseform för ett sådant verk blir

härigenom icke blott olämplig, utan nära nog omöjlig. Der måste finnas *en*, som befäller, ordnar, sammanhåller, leder det hela, så vida icke inom verket sjelft skall utveckla sig antagonism, splittring och personlig opposition, hvarigenom äfven de bästa krafter förlamas. Chefen måste ega en maktfullkomlighet, som i förekommande fall kan suppleera möjliga brister i verkets organisation. Han måste intaga en ställning, som tillförsäkrar honom icke blott ledningen af verkets yttre gång, utan ock ett behörigt inflytande på dess inre anda, helst väl knappast någon plats finnes, hvarest personliga egenskaper till samma grad tagas i anspråk. Och detta sker genom det på honom ensam lagda ansvaret för verkets förvaltning, samt den i sammanhang härmed åt honom lemnade myndigheten, att ensam antaga, förafskeda och bestämma löne-vilkoren för den vid verket anställda personalen.

Men det är en stor åtskilnad imellan myndighet och *godtycke*, och det är i den förras rätt förstådda intresse, som vi skulle önska se denna sednare inskränkt inom behöriga gränser. Detta kan likväl näppeligen ske, utom i en enda punkt, — den *ekonomiska förvaltningen*. På detta område bör nemligen en teater-styresman, lika väl som hvarje annan förvaltnings-chef, kunna bindas af en fastställd utgifts-stat, som han ej får öfverskrida, och en sådan anordning, planmässigt genomförd, skulle icke blott försvåra uppkomsten af årliga brister, utan iemväl, efter

all sannolikhet, befästa och förenkla den ställning, som teaterchefen nu nödgas intaga, under ständig påtryckning af intressen, hvilka framställa anspråk, just emedan de veta, att ingenting hindrar honom att tillfredsställa dem, om han blott vill.

Låtom oss nu korteligen tillse, huru förhållandena i detta afseende varit inom härvarande kongliga teater!

Denna teaters utgifter kunna lämpligen fördelas i tvenne särskilda slag: *aflöningar* och *tillfälliga utgifter*. Ingenting hindrar, att på förhand bestämma de förras årliga belopp genom uppgjorda normalstater. Då visste man en gång för alla, hvad teatern finge kosta, och sådana oregelbundna vexlingar kunde icke inträffa, som de, hvilka egt rum under de sju sednaste teatercheferne. Kongl. teaterns aflöningsstater hafva nemligen utgjort i rdr rmt, efter medelberäkning i runda tal, årligen:

	Aktör-	Orkester-	Chör-	Ballett-
	staten.	staten.	staten.	staten.
Under Puke	70 400.	46 600.	11 200.	20 100.
” Beskow	81 600.	49 700.	11 700.	18 400.
” Westerstrand	77 400.	45 300.	12 200.	17 400.
” Backman	73 600.	44 900.	12 200.	17 000.
” Hamilton	(55 500.	43 200.	14 200.	14 500.
” Schyberg	(63 000.	41 800.	12 000.	14 100.
” Bonde	92 000.	47 300.	15 400.	18 500.

Häraf finner man, hvilka högst betydliga olikheter imellan samma utgiftsstaters belopp kunnat ega rum under särskilda teaterstyresmän.

*) Lottsystemet.

Då under grefve Puke aktörsstaten blott uppgick till 70 400 rdr, utgjorde den under hans närmaste efterträdare 11 200 rdr derutöfver om året. Samma stats aflöning på hr Schybergs tid (lottsystemet) understeg den på frih. Bondes tid med ej mindre än 29 000 rdr. Då orkesterstaten under hr Schyberg kostade 41 800 rdr, kostade den under frih. Bonde 47 300 rdr årligen. Chörstaten har, med undantag af frih. Bondes tid, aldrig haft så hög aflöning som under frih. Hamilton, på hvilkens tid aktörsstatens aflöning deremot var den lägsta, den någonsin varit, blott två tredjedelar af hvad den utgjorde på frih. Beskows tid och 36 500 rdr mindre, än hvar till den uppgick på frih. Bondes tid. Ballettstaten, som under grefve Puke aflönades med 20 100 rdr, åtnjöt under frih. Hamilton och hr Schyberg blott något öfver 14 000 rdr årligen.

Men ej nog med denna jemnförelse imellan de särskilda teaterstyresmännens förvaltningar. Om man anställer en dylik jemnförelse imellan aflöningsstaternas högst olika belopp under *en och samme* styresmans tid, framstå stundom ännu besynnerligare förhållanden. Så t. ex. under frih. Bondes tid kostade aktörsstaten år 1852, då lottsystemet ännu var gällande, endast 68 400 rdr, men tre år derefter, eller 1855, uppgick den ända till 111 300 rdr. Till aktörstaten har härvid alltid inräknats aflöningen åt främmande skådespelare, hvilken sistnämnda år var ovanligt stor. Likaledes kostade orkesterstaten det förra året blott 45 500 rdr, men det sednare året 52 800.

Ännu större skiljaktighet utvisar chörstatens aflöningsbelopp, som 1852 utgjorde 12 700 rdr, men 1855 uppgick till 20 200 rdr. På ett år, eller från 1852 till 1853, förändrades balett-statens aflöningskostnad från 17 400 rdr till 19 300 rdr.

Borde icke en sådan olämplig godtycklighet regelbindas? Det finnes ingen rimlig anledning, hvarför kongl. teatern det ena året skall kosta på sin aktörstat ända till 50 procent utöfver hvad den kostade blott tre år förut, och likaså med teaterns öfriga stater.

Då teatern öfver hufvud behöfver lika stort antal aktörer, aktriser, chorsångare, dansörer m. fl. det ena året som det andra, och dessa äfven i allmänhet borde hvarje år kunna påräkna en oförminskad aflöning, synes det vara rättast och bäst, att denna en gång för alla regleras enligt bestämda normalstater, hvilka aldrig böra få öfverskridas. I och med det samma blir ock all utväg afskuren att bringa teatern på obestånd, i afseende på allt hvad som rörer dennas väsendtligaste utgiftsposter, nemligen *aktör-staten, orkester-staten, ballett-staten, chör-staten, informations-staten, elev-staten, handverkare- och betjenings-staten, tjenstemanna-staten* samt *direktionen*. Då de på dessa stater, enligt nu uppgjorda förslag, uppförda summor tillsammans utgöra ett belopp af 248,000 rdr, skulle således full trygghet kunna vinnas, att åtminstone hvad beträffar tre fjerdedelar af teaterns hela utgiftssumma någon brist ej finge uppkomma.

Genom en lämplig reglering af en gång för alla bestämda normalstater skulle äfven lönebeloppen ej mera i samma grad som nu bero af tillfälliga åsikter hos teaterchefen eller de löntagandes större eller mindre anspråk. Mera likställighet i aflöningen skulle då uppstå, och ej, såsom nu eger rum, nästan lika många särskilda aflöningsbelopp finnas som löntagare. Huru abderitiskt det i detta hänseende för närvarande är tillståndt, kan bedömas af följande. Uti den i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förutvarande förhållanden sednast för kongl. teatern uppgjorda stat, finnas för aktörstatens 34 personer utförda 19 olika aflöningsbelopp, för ballettstatens 41 personer 16, för orkesterstatens 52 personer 26, och för chörstatens 39 personer 11 olika aflönningar.

Vi anmärka härvid i förbigående, att den normala löne-reglering, vi här förorda för kongl. teatern, svårligen kan på förhand uppgöras och fullt genomföras för verkets artister af *första* rangen, så snart icke desse, såsom inom orkestern, verka i förening. Likaledes vilja vi hafva anmärkt, att en sådan normal löne-reglering blir en *fiktion*, så vida den icke sättes i förbindelse med ett ordnad *pensions-väsende*, hvori vi se ett oundgängligt vilkor för verkets fulla och oafbrutna tjänstbarhet. — Vi återkomma framdeles till detta viktiga ämne.

Beträffande åter teaterns årliga tillfälliga utgifter, eller dem, som afse *kostymer, dekorationer, attributer och maskiner, lyshållning och*

ved, tjänstgöringspenningar, dagaflöning, författare- och öfversättarearsvoden, böcker, instrumenter och musikalien, samt *expenser*, eger deremot ett annat förhållande rum. De särskilda utgifterna kunna här ej på förhand bestämmas. Likväl bör äfven här för hvarje hufvudafdelning fastställas ett visst årsbelopp, som ej får öferskridas. Så framt det t. ex. föreskrifves, att teaterstyresmannen har att årligen disponera ett belopp af 25,000 rdr till kostymer, dekorationer, attributer och maskiner, så får han hålla sig derinom, och vid nya pjesers uppsättning taga årstillgången i beräkning, huruvida denna medgifver uppsättningen af en något dyrare pjes, eller om dermed måste anstå till ett annat år. Om saken så ordnades, skulle den oformligheten förekommas, att, såsom af nedanstående jämförelse synes, ifrågavarande utgiftspost under en teaterstyresman kunnat utgöra endast 22,500 rdr årligen, medan den under en annan uppgått ända till 37,600 rdr om året. Kongl. teaterns utgifter för kostymer, dekorationer, attributer, maskiner och materialier hafva nemligen utgjort, efter medelberäkning och i runda tal:

Under Puke	28,000	rdr riksmünt.
„ Beskow	30,500	„ „
„ Westerstrand	28,600	„ „
„ Backman	27,200	„ „
„ Hamilton	22,500	„ „
„ Schyberg	25,500	„ „
„ Bonde	37,600	„ „

Kongliga teaterns *årliga spelinkomst* är naturligtvis svår att på förhand bestämma. Uti det förslag, som vi längre fram skola meddela, har denna beräknats till samma belopp, som den utgjort, efter medelberäkning, under de sista 30 åren, med afräkning af hvad som influtit genom förhöjdt biljettpris, till följd af extra aflönade artisters uppträdande o. s. v. Samma summa synes med all säkerhet äfven böra kunna påräknas för framtiden. En teaterstyresman, som under vanliga förhållanden ej förmådde åstadkomma en sådan spelinkomst, borde ersättas af en annan. Det är imellertid både troligt och sannolikt, att den årliga spelinkomsten skall blifva något högre, än hvad nu beräknats.

Sedan all egentlig aflöning för teaterpersonalen blifvit på förhand bestämd genom fastställda aflöningsstater, och vissa bestämda årliga belopp stadgade för de tillfälliga utgifternas olika poster, med åliggande för teaterstyresmannen, att alltid hålla sig inom dessa stater och utgiftsbelopp, och sedan derjemte en ändamålsenlig pensionsreglering egt rum, borde teatern vara tryggad för alla årliga ekonomiska brister, och hans hittills så ofta iråkade obestånd för framtiden förekommet.

Då deremot, efter en sådan anordning, möjligen större eller mindre öfverskott årligen torde uppstå, dels emedan någon på stat uppförd lön kunde komma att stå ledig, dels emedan anslaget till någon tillfällig utgiftspost ej under året

behöft till fulla anlitas, dels slutligen, emedan spelinkomsten öfverskjutit det beräknade beloppet, så bör äfven för dylikt fall något stadgande meddelas.

Det lämpligaste är då, att teaterstyresmannen eger oinskränkt rätt att efter godfinnande använda allt dylikt öfverskott, dels till sådana ekonomiska anordningar inom teatern, hvilka kunna pröfvas behöfliga, utan att derföre vara absolut oundgängliga, såsom reparationer, lokalers förändrade inredning, värmerörs anbringande o. s. v., dels till extra arfvoden utöfver lön på stat åt sådana personer, hvilka, i anseende till sin större skicklighet, ej kunna anses åtnjuta en deremot svarande aföning, eller som böra uppmuntras för ådagalagdt tjenstenit, dels till utmärktare främmande artisters anvärfvande för kortare tid, dels till gryende talenters forthjelpande till högre fullkomlighet på teaterbanan, dels för tillfälligt underlättande af någon behjertansvärd nöd hos en eller annan välförtjent medlem af teaterpersonalen o. s. v., sådant allt dock under strängt iakttagande af, att aldrig något år teaterns utgiftsstat finge öfverskrida det en gång för alla stadgade totalbeloppet.

Den ifrågasatta nya anordningen med teaterns förvaltning.

Sedan vi i det föregående mera i allmänhet behandlat frågan om teaterns förvaltning, de missförhållanden, som dervid egt rum, samt lämpligaste sättet för dessas afhjelpande, vilja vi nu öfvergå till en närmare utredning af de särskilda ekonomiska anordningar, hvilka man ansett icke allenast kunna leda till en bättre ordning, utan jemväl för framtiden trygga teaterns bestånd.

Efter en fullständig utredning af närvarande förhållanden och en blick på de förut varande, skola vi således öfvergå till en detaljerad redogörelse för hvarje del af teaterförvaltningen, och framlägga de förslag till nya aflöningsstater m. m., som blifvit oss benäget meddelade.

Man skall deraf finna, att, utöfver hvad nu gällande utgiftsstat för k. teatern upptager, ytterligare erfordras ett belopp af 53 368 rdr rmt årligen, eller, för att jemna summan, 54 000 rdr, så vida k. teatern skall kunna på ändamålsenligt och för framtiden tryggande sätt ordna sina löneförhållanden och sin öfriga ekonomiska förvaltning.

K. teaterns inkomster bestå för närvarande af:	
Spelinkomst	162 000 rdr rmt.
Hyror	12 000 ”

Anslag af H. M. konungen och den kongl. familjen	66 000 rdr rmt.
Anslag af ständerna . . .	30 000 ”
således tillsammans ett be- lopp af	270 000 ”

men teatern kan icke estetiskt, ekonomiskt och moraliskt upprätthållas, eller betryggas från att, såsom hittills, ständigt råka i obestånd, så vida han ej årligen kan påräkna följande inkomster, nemligen:

Spelinkomst	162 000 rdr rmt.
Hyror	12 000 ”
Anslag af H. M. konungen och ständerna	150 000 ”
eller tillsammans en summa af	324 000 ”
således en tillökning af . . .	54 000 ”

Det ofvan anförda erforderliga tillskottsbeloppet, med undantag af vid pass 12 000 rdr, eller 6 000 rdr till behöfliga nya löner på aktörsstaten, 3 743 rdr till upprättande af elevstaten, 1 623 rdr förhöjdt anslag till författare- och översättare-arvoden, samt 665 rdr tillökning uti anslaget till böcker, instrumenter och musikalier, utgöres helt och hållet af summor, hvilka anses *erforderliga för en skälig lönesförhöjning åt teaterpersonalen*. Det är således hufvudsakligen för att bereda denna personal en bättre ekonomisk ställning, som förhöjdt statsanslag nu blifvit ifrågasatt, men anspråken på en sådan förbättring synas äfven vara oafvisliga. Den bittra klagan öfver alltför knapp aflöning,

som redan från tvenne stater af teaterpersonalen (orkester-staten och chör-staten) blifvit offentligen höjd, och som med full befogenhet kan uttala sig äfven från andra håll, icke blott af enskilda individer inom verket, utan jemväl af hela stater, t. ex. ballett-staten, kan ingalunda anses obehörig. Att t. ex. under nu rådande dyra tid låta personer, anställda vid en offentlig konstanstalt, med trägen daglig tjenstgöring, få till lifsbergning för sig och de sina åtnjuta endast 24 sk., 36 sk., 1 rdr eller högst 1 rdr 30 sk. riksmünt om dagen, kan hvarken vara billigt eller klokt. Sådant är likväl förhållandet med nära två tredjedelar af teaterpersonalen. Af hela denna personals 210 medlemmar uppbära nemligen för närvarande:

68 personer en aflöning mellan 180 och 400 rdr rmt			
53 " " " " " "	400	600	"
17 " " " " " "	600	800	"
25 " " " " " "	800	1000	"
23 " " " " " "	1 000	1500	"
8 " " " " " "	1 500	2000	och blott
16 en aflöning öfver	2 000		"

Skall aflöningen vid vår kongl. teater fortfarande ställas på en sådan ytterlig förknappning, så är fara värdt, att denna inrättning snart nog skall komma att sakna sitt erforderliga antal biträden, eller ock nödgas att härtill antaga endast sådana af ringare värde. Hela den nu ifrågasatta löne-tillökningen af omkring 42 000 rdr utgör imellertid, för en löntagande personal af 210 personer, öfver hufvud endast en förhöjning af 200 rdr rmt för hvar och en, samt

hela summan blott omkring 20 procents tillökning i nuvarande aflöningsbelopp; en förhöjning, som svårigen torde kunna anses oskäligen på en tid, då de flesta lifsförnödenheters pris stigit med 50 procent och derutöfver.

Vi vilja nu öfvergå till de särskilda aflöningsstaterna, då hvar och en, som anser sig behörig att deröfver döma, lättast sättes i tillfälle att pröfva och anmärka, om någon särskild befattning kunde såsom obehöflig indragas, om något aflöningsbelopp blifvit för högt eller för lågt tilltaget, eller om någon annan olämplighet med afseende på lönebestämnelserna eger rum. Allt sådant kan då lätteligen iakttagas till rättelse, och detta desto heldre, när vi här allenast framställa utkastet till ett förslag, hvars detaljer otvifvelaktigt komma att inbördes noga afvägas och strängt nagelfaras, innan de kunna faktiskt antagas eller framdeles komma till genomförande.

Aktör-staten.

Vi göra här början med denna stat, såsom naturligtvis af alla den viktigaste och derjemte den dyraste, när den upptager jemt en fjerdedel af teaterns beräknade hela års-utgift. Uti det föregående hafva vi redan framställt en jemförelse imellan aktör-statens olika förhållanden under de sju sednaste teater-styresmännen, och visat, huru denna stat haft sitt lägsta belopp under frih. Hamilton (med lott-systemet), då den efter medelberäkning endast uppgick till 55 500 rdr; huru samma stat under expe-

ditions-sekreteraren Schyberg (likaledes lottsystemet) utgjorde 63 000 rdr; under grefve Puke 70 400 rdr; under öfverste Backman 73 600 rdr; under presidenten Westerstrand 77 400 rdr samt under frih. Beskow 81 600 rdr. Vi hafva tillika ådagalagt, att denna stat under frih. Bonde, efter medelberäkning, utgjorde 92 000 rdr årligen, men likväl med den betydliga skiljaktighet för olika år, att när den 1852 (då lottsystemet ännu fortvarade) upptog endast 68 400 rdr, den år 1855 uppgick ända till 111 300*).

Kongl. teaterns för nu löpande spelår gällande stat upptager ett belopp af 65 500 rdr för 20 aktörer och 14 aktriser, med följande aflöningar:

1	lön	på	.	.	.	.	.	6 000	rdr,
1	"	"	.	.	.	.	.	4 350	"
1	"	"	.	.	.	.	.	4 125	"
1	"	"	.	.	.	.	.	3 750	"
3	"	"	3 000	.	.	.	.	9 000	"
2	"	"	2 700	.	.	.	.	5 400	"
1	"	"	.	.	.	.	.	2 500	"
3	"	"	2 100	.	.	.	.	6 300	"
2	"	"	1 800	.	.	.	.	3 600	"
1	"	"	.	.	.	.	.	1 725	"
1	"	"	.	.	.	.	.	1 575	"
1	"	"	.	.	.	.	.	1 500	"
2	"	"	1 425	.	.	.	.	2 850	"
2	"	"	1 350	.	.	.	.	2 700	"

*) Härvid torde dock böra anmärkas, att i detta ovanligt höga belopp inräknats extra arfvoden till några utländske skådespelare.

1	”	”	.	.	.	.	1 125	rdr.
2	”	”	1 050	.	.	.	2 100	”
3	”	”	900	.	.	.	2 700	”
4	”	”	750	.	.	.	3 000	”
2	”	”	600	.	.	.	1 200	”

Summa 34 löner till sammanlagdt

belopp af . . . . . 65 500 rdr.

Härvid må i betraktande tagas, att aktörsstatens personal för närvarande är något mindre än hvad behovet verkligen kräver, och att i synnerhet några flera aktriser, än som nu finnas, äro oundgängligen behöfliga. Denna stats hela utgiftsbelopp bör således upptagas till vid pass 6 000 rdr högre summa, än hvad den nu utgör, eller till omkring 71 500 rdr. Då det nu blifvit i fråga satt, att de årsbelopp, som för denna stat en gång för alla borde fastställas, må bestämmas till 80 000 rdr, skulle sålunda hela löntillökningen på samma stat komma att utgöra 8 500 rdr eller ej fullt 12 procent. En sådan lönförhöjning kan svårligen anses obillig, då man betänker, att 11 personer af 34 på denna stat, eller tredjedelen af hela personalen, upp-bära en års aflöning från 600 rdr till 1 050 rdr rmt, och 10 personer en aflöning från 1 125 till 1 800 rdr samt att endast 13 personer åtnjuta en årslön af 2 000 rdr eller derutöfver.

I afseende på en bestämd reglering af denna stats aflönings-förhållanden, så möta, i olikhet med hvad vid de andra staterna eger rum, nästan oöfvervinnerliga svårigheter att ordna aflö-

ningen, genom en fastställd normalstat med bestämda aflönings-belopp. De särskilde konstnärernas relativa skicklighet eller användbarhet, och till följd deraf äfven värdet utaf deras tjänst, kunna nemligen icke blott inbördes vara i högsta grad olika, utan äro jemväl ofta beroende af yttre förhållanden, hvilka teaterstyrelsen, mån om verkets bästa, icke alltid kan eller får lemna ur sigte. Härigenom inträffar, att det stundom kan vara för teatern förmånligt, ja, till och med nödvändigt, att någon viss utmärktare talent fästes vid inrättningen med en lön, som under andra förhållanden kunde förefalla oskäligt stor. Erfarenheten visar jemväl, hurusom icke alla konstidkare ega den fasthet i sinnesart eller den alltid lika värma för sin estetiska uppgift, att de med oföränderligt lika nit och allvar upprätthålla sin en gång förvärfvade konstnärställning, oafsedt den minskade användbarhet, som kan vara beroende af ålder, ohälsa eller andra störande omständigheter.

Att under sådana förhållanden uppföra *alla* skådespelare på stat och med *oföränderliga* årslöner, skulle snart visa sig olämpligt, såsom icke blott stridande mot den allmänna *rörlighet*, som är ett genomgående drag hos alla inrättningar för skön konst, utan jemväl oförenligt med den fria utveckling, som inom hvarje dylik anstalt är konstlivets uttryck och vilkor. Vi kunna således icke här vilja förorda en död och oföränderlig stabilitet; men lika litet en nyckfull och regellös ombytlighet. Riktigast är otvivel-

aktigt en rörlighet inom bestämda gränser, rörligheten såsom grundsats, men reglerad och modifierad genom teater-chefens urskilning, genom verkets eget behof af en normal utveckling och successiv pånyttfödelse, samt genom inrättningens pligt att vårda sina traditioner och att skydda de dervid fästade individers medborgerliga tillvaro.

Med afscende på de högre skådespelarnes aflöning kan således ingen normal-stat en gång för alla uppgöras och fastställas; anordningen dermed måste för hvarje år bero af de särskilda öfverenskommelser, som teaterstyresmannen finner lämpligt och skäligt att med sujetterna ingå. På det att imellertid icke härvid en allt för stor godtycklighet måtte få ega rum, hvarigenom teaterns ekonomiska bestånd lätteligen kunde sättas på spel, synes det vara lämpligast och bäst, att samtliga beloppet af alla dessa aflöningar för de högre skådespelarne årligen ställes till teaterstyresmannens disposition, med rättighet för honom att efter omständigheterna kunna fördela detsamma på de särskilda lönerna, men med skyldighet tillika, att för hvarje år anordna ifrågavarande aflöning så, att lönernas totalbelopp aldrig öfverskjuter det dertill bestämda anslaget.

Hvad åter beträffar yngre eller mindre utvecklade konstnär-förmågor, så möter intet hinder att ordna deras aflöning efter en bestämd normal-stat. Hela aktörs-personalen skulle sålunda komma att utgöras af tvenne i aflöningsväg åt-

skilda klasser, nemligen af dem, hvilkas aflöning för hvarje spelår bestämdes till *föränderliga* belopp, och dem, hvilkas aflöning utginge med i stat *bestämda* summor, utan att förminskning eller tillökning deri finge ega rum.

Ofvanstående grundsatser hafva blifvit följda vid uppgörandet af hosgående förslag öfver aktörstatens aflöning, hvarvid, med antagande af en personal utaf 37 personer, eller 20 aktörer och 17 aktiser, följande bestämmelser synta lämpliga:

För 20 skådespelare med årligen föränderlig aflöning, ett sammanlagdt belopp

af . . . . . 60 000 rdr rmt,

hvilket belopp teaterstyresmannen må ega att efter omständigheterna fördela enligt med hvarje sujett ingånget ackord, dock så, att ingen af dessa aflöningar får understiga 2 000 rdr.

Till 4 löner af 1 500 rdr . 6 000 rdr rmt,

” 5 ” af 1 200 ” . 6 000 ” ”

” 8 ” af 1 000 ” . 8 000 ” ”

S:ma 37 löner

S:ma 80 000 r. rmt*).

*) Af ofvanstående synes, att 2 000 rdr rmt skulle för framtiden blifva ett slags normal-aktörs-lön, till hvilken mindre utvecklade förmågor kunde framgå, men till hvilken äfven de högre möjligen kunde efterhand återgå. Naturligtvis kan anförda grundsats icke ega tillämplighet på de konstnärer, hvilka, redan pensionsmessige, kvarstå på kongl. teaterns stat, inväntande pension från pensionskassan.

De lägsta aktörslönerna blefve således 1 000 rdr eller lika med hvad som nu blifvit föreslaget för lägsta gradens tjänstemän i rikets kollegier. Lägre aflöning synes ej heller skäligen kunna anslås för den, som pröfvas duglig att anställas såsom aktör eller aktris vid en kongl. teater. De tvenne derefter följande lönebestämmelserna af 1 200 rdr och 1 500 rdr synas utgöra lämpliga löneförbättringar för sådana skådespelare, hvilka en längre tid måste qvarstå vid bestämda lägre aflöningsbelopp. För dem åter, som, på grund af egande större skicklighet, anses böra komma i åtnjutande af en högre aflöning, synes denna minst böra motsvara den lön, som nu är föreslagen för andra gradens tjänstemän i statens verk, eller blifva 2 000 rdr, men derutöfver kunna höjas till vida större belopp för någon utmärktare skicklighet.

Äfven med antagande, att ingen specificerad normal-stat för aktörs-personalen lämpligen kan uppgöras, skulle således samma ändamål kunna vinnas genom fastställandet af ett visst årligt utgiftsbelopp, 80 000 rdr rmt, för hela aktörstatens aflöning, hvilken utgifts-summa under inlett vilkor finge af teater-chefen öfverskridas.

Orkesterstaten.

Näst efter aktörstaten är det orkestern, som mest tynger på teaterns hela utgiftssumma, hvaraf den upptager vid pass en sjattedel. Orkesterstatens

aflöning var lägst under hr Schyberg, då den, efter medelberäkning, utgjorde blott 41 800 rdr årligen, dernäst under frih. Hamilton 43 207, under hr Backman 44 900 rdr och under hr Westerstrand 45 300 rdr. Till högsta beloppen har den utgått under grefve Puke med 46 600 rdr, under frih. Bonde med 47 300 rdr och under frih. Beskow med 49 700 rdr. Den för kongl. teatern detta år gällande stat upptager för orkesterpersonalen ett sammanlagdt aflöningsbelopp af 49 787 rdr rmt, fördeladt på följande löner:

1 lön	å 4 500 Rdr Rmt.
1 d:o	" 2 175 " "
1 d:o	" 1 800 " "
1 d:o	" 1 500 " "
1 d:o	" 1 425 " "
4 d:o å 1 350	" 5 400 " "
1 d:o	" 1 300 " "
1 d:o	" 1 275 " "
2 d:o å 1 200	" 2 400 " "
1 d:o	" 1 125 " "
1 d:o	" 1 100 " "
1 d:o	" 1 050 " "
1 d:o	" 1 000 " "
2 d:o å 975	" 1 950 " "
1 d:o	" 950 " "
8 d:o å 900	" 7 200 " "
1 d:o	" 850 " "
1 d:o	" 825 " "
2 d:o å 750	" 1 500 " "
4 d:o å 675	" 2 700 " "
7 d:o å 600	" 4 200 " "
1 d:o	" 562 " "
1 d:o	" 500 " "
4 d:o å 450	" 1 800 " "
1 d:o	" 300 " "
2 d:o å 200	" 400 " "

S:a 52 löner

S:a 49 787 Rdr Rmt.

Hvad som härvid genast faller i ögonen, är aflöningsbeloppens utomordentliga mångfald, enär för en personal af 52 personer ej mindre än 26 olika aflönningar finnas utförda.

Någon bestämd plan har således påtagligen icke blifvit uppgjord och genomförd i afseende på lönerna, utan allt synes vara ett verk af slumpen. I denna åsigt styrkes man än mera vid en närmare granskning; dervid påträffas nemligen oregelbundenheter, hvilka synas nära nog oförklarliga. Men förklaringen ligger nära till hands; ty dessa, liksom de flesta oformligheter inom verket, äro ej annat än nödvändiga konsekvenser af k. teatens långvariga finansiella obestånd och styresmännens derå grundade oförmåga att beherrska och planmässigt ordna den ekonomiska förvaltningen. Man har härigenom småningom blifvit bragt till antagande af ett system, hvars genomgående tanke varit, att med möjligaste skicklighet begagna eller rätta sig efter omständigheterna. Vi behöfva ej tillägga, att ett sådant system för dagen är *svaghetens*, att det är ett system *utan framtid*.

I det nya förslag, som här nedan framställes, har man sökt komma in på en riktigare väg. Man har således antagit grundsatsen af en normal löne-stat äfven för orkestern och vid dess uppgörande fästat behörigt afseende icke allenast på nu gällande löne-förhållanden, utan förnämligast på instrumentenas och stämmornas eget relativa värde, tjänstgöringens beskaffenhet samt den större eller mindre svårigheten att vid in-

träffande ledighet finna lämpliga ämnen. Ifrå-
gavarande förslag innefattar följande löne-
stämmelser:

Kapellmästare	4 500 Rdr Rmt.
Förste Konsertmästare (1:ste Premier- violin)	2 200 " "
Andre Konsertmästare (2:dre Premier- violin)	2 000 " "
3:dje Premier-violin	1 500 " "
4:de dito	1 500 " "
5:te dito	1 000 " "
6:te dito	1 000 " "
Förste Sekond-violin	1 500 " "
2:dre dito	1 200 " "
3:dje dito	1 000 " "
4:de dito	900 " "
5:te dito	700 " "
6:te dito	700 " "
Förste Alt-violin	1 200 " "
2:dre dito	900 " "
3:dje dito	700 " "
4:de dito	700 " "
Förste Violoncell	1 500 " "
2:dre dito	1 200 " "
3:dje dito	1 000 " "
4:de dito	700 " "
Förste Kontrabas	1 500 " "
2:dre dito	1 200 " "
3:dje dito	1 000 " "
4:de dito	700 " "
Förste Flöjt	1 500 " "
2:dre dito	1 000 " "
3:dje dito	700 " "
Förste Oboë	1 500 " "
2:dre dito	1 200 " "
3:dje dito	900 " "
Förste Klarinett	1 500 " "
2:dre dito	1 000 " "
3:dje dito	700 " "
Förste Fagott	1 500 " "
2:dre dito	1 200 " "
3:dje dito	900 " "

Transport 45 600 Rdr Rmt.

	Transport	45 600	Rdr	Rmt.
Förste Valdhorn		1 200	"	"
2:dre dito		900	"	"
3:dje dito		700	"	"
4:de dito		500	"	"
Förste Trumpet		1 000	"	"
2:dre dito		700	"	"
Förste Basun		1 000	"	"
2:dre dito		700	"	"
3:dje dito		700	"	"
4:de dito		500	"	"
Pukor		900	"	"
Turkisk musik		300	"	"
dito dito		300	"	"
Harpa		700	"	"
Instrument-makare (Arfvode)		300	"	"

S:a 52 Löner.

S:a 56 000 Rdr Rmt.

Den löne-förhöjning af 6 213 rdr rmt, som på detta sätt skulle komma k. hof-kapellet till godo, är blott omkring 12 1/2 procent af nuvarande samfälda löne-beloppet 49 787 rdr rmt. Den kan således med allt skäl anses stå vida under de anspråk, som härvarande k. hof-kapell skäligen kunde göra, med afseende så väl på många dervid fästade konst-idkares stora förtjenst, som orkesterns i allmänhet utmärkta beskaffenhet. Men konstnären i vårt land har fått vänja sig vid små anspråk. Och han skall finna sig tillfreds äfven med en ringa förbättring i sina knappa vilkor, så snart han i de förändringar, som föreslås eller vidtagas, kan spåra en genomgående tanke, syftande till verkets reglering efter en omfattande plan och således äfven innebärande hoppet om en mera tryggad framtid.

Ballett-staten.

Denna stats kostnad kommer närmast de tvenne föregående och utgör, enligt det nu uppgjorda förslaget, något öfver en elftedel af teaterns hela utgift. Ballettens lägsta kostnadsbelopp var under hr Schyberg, då den i medeltal blott uppgick till 14 100 rdr årligen; dernäst under friherre Hamiltons, då den utgjorde 14 500 rdr. Under hr Backman kostade ballett-staten 17 000 rdr årligen, under hr Westerstrand 17 400, under frih. Beskow 18 400 rdr och under frih. Bonde 18 500 rdr. Högsta aflönings-summan för denna stat utgick under grefve Puke, då balletten kostade 20 100 rdr. Uti den för innevarande år gällande stat för k. teatern upptages för balletten ett sammanlagdt aflönings-belopp af 20 468 rdr rmt, fördeladt på följande löner:

1 lön	å	3 000	rdr
1 "	"	1 800	"
1 "	"	1 650	"
1 "	"	1 500	"
1 "	"	750	"
1 "	"	600	"
2 å 525	"	1 050	"
3 å 450	"	1 350	"
7 å 412	"	2 884	"
1 "	"	375	"
4 å 337	"	1 348	"
5 å 300	"	1 500	"
1 "	"	262	"
5 å 225	"	1 125	"
2 å 187	"	374	"
5 å 180	"	900	"

S:a 41 löner.

S:a 20 468 rdr.

Äfven vid denna stat bemärkes, ehuru i något mindre grad, samma oregelbundna mångfald uti aflöningar, som vi anmärkt vid den nästföregående. För en personal af 41 personer finnas således uppförda icke mindre än 16 olika aflönings-belopp. Hvad dernäst förtjenar anmärkas är aflöningarnes i allmänhet utomordentliga knapphet. Aflöningar af 180 rdr, 187 rdr, 225 rdr, 261 rdr och 300 rdr, hvilka åtnjutas af mer än hälften af ballett-statens hela personal, äro uppenbarligen alltför små, att, särdeles under närvarande dyra tid, åt en ensam person bereda den nödortfigaste lifs-bergning, och föreslå naturligtvis ännu mindre för underhållet af ett hushåll. Kan vår k. teater ej bestå sin ballett-personal någon större aflöning, vore således otvifvelaktigt bättre, att man afskaffade hela balletten.

Men ett sådant afskaffande, änskönt säkerligen mer än en gång påtänkt, strider mot sjelfva idéen af en kunglig eller national-teater, såsom i sig omfattande *alla* de särskilda slagen af dramatisk konst. Pantomimen och den högre dans-konsten kunna och få således icke uteslutas från en dylik inrättning. den enda inom hela landet, så vida icke institutionen skall på samma gång frånträda sin stiftares tanke och sin egen betydelse, såsom en omfattande och i *sitt slag fullständig* bildnings- och konst-anstalt. Den n. v. kongl. teater-styrelsen har på grund häraf föredragit att gå en motsatt väg, samt tagit för uppgift, att, genom ballettens

lyftande ur dess iråkade förfall, äfven åt Terpsikores konst förvärfva ett rättvist erkännande. Följderna af k. teater-styrelsens bemödanden i denna riktning kunna, efter så kort tid, ännu icke vara framstående; men planen är uttaland i det nya förslaget till normal-stat för balletten. Nämnda stat afser nemligen, att, under yttersta inskränkning af figuranternes och figurantskornas antal, i stället öka antalet af pantomim- och solo-dansörer, hvarigenom äfven vår k. teater framdeles blefve i stånd att upptaga och återgifva dessa högre konst-prestationer, hvilka i andra civiliserade länder njutas, men om hvilka större delen af svenska allmänheten knappast lär på grund af egen erfarenhet kunna bilda sig en bestämd föreställning.

Det nya förslaget till normal-stat för balletten innehåller följande bestämmelser:

1	Ballettmästare		3 000	rd
1	Premierdansör		2 000	"
1	ditto		1 800	"
1	Premierdansös		2 000	"
1	ditto		1 800	"
4	Sekunddansörer	å 800	3 200	"
4	Sekunddansöser	å 800	3 200	"
8	Figuranter	å 600	4 800	"
8	ditto	å 500	4 000	"
8	ditto	å 400	3 200	"

S:a 37 löner

S:a 29 000 rd

Hvad som vid en granskning af detta förslag genast faller i ögonen är uppförandet deri af icke mindre än 4 nya löner för solo-dansörer, så att balletten skulle framdeles komma att ega 2 premier-dansörer och 4 sekund-dansörer, samt

lika många premier- och sekund-dansöser, då den för närvarande blott eger *en enda* premier-dansör samt likaledes blott *en enda* sekund-dansör, vid sidan af ett tillräckligt antal qvinliga sujetter. Deremot visar det nya förslaget en *minskning* i figuranternas och figurantskornas antal ifrån 32 till 24, således på hela ballett-corpsen en minskning af 4 personer. Hela denna anordning är tvifvelsutan både riktigt och noga beräknad. Den afser nemligen att kunna lyfta ballett-corpsen till en sjelfständig konstnårs-verksamhet, i stället för att, såsom hittills, använda densamma endast som ett *bihug* för den lyriska scenen.

Granska vi de på grund häraf uppkommande nya löne-förhållandena, så visar det sig, att då det nu utgående aflöningsbeloppet utgör 20 468 rdr, skulle lönetillökningen komma att utgöra ej mindre än 8 532 rdr eller nära 42 procent. Denna summa kunde vid första påseendet synas betydlig, men är långt ifrån öfverdrifven, och finner straxt sin skäligena förklaring i de föreslagna 4 nya solo-dansörs-lönerna samt i den nu utgående aflönings utomordentliga knapphet. I fall hela tillöknings-beloppet fördelas på de 36 personer, af hvilka balletten skulle komma att bestå, blir således löne-förbättringen öfverhufvud endast 237 rdr, och ändock skulle, med förslagets antagande, 8 personer på denna stat endast hafva 1 rdr 10 öre, 8 hafva 1 rdr 37 öre, 8 hafva 1 rdr 64 öre. samt 8 hafva 2 rdr 20 öre att lefva på om dagen. Men, såsom vi

nyss nämnde, k. teaterns personal är i allmänhet ej van vid stora anspråk, och likasom den nu föreslagna löne-tillökningen är ett oundgängligt vilkor för ballett-corpsens fortsatta tjänstbarhet, så skulle den äfven tjena att väsendtligen förbättra denna personals hittills alltför betryckta ekonomiska ställning.

Chörstaten.

Närmast balletten i kostnad kommer chören, som i det nu uppgjorda förslaget blifvit beräknad att upptaga nära en 13:del af k. teaterns hela utgifts-stat. Detta oaktadt har chörstaten i alla tider åtnjutit en ganska svag aflöning. I medeltal har den årligen uppburit: under grefve Puke 11 200 rdr, under frih. Beskow 11 700 rdr, under hr Schyberg 12 000 rdr, under hrr Westerstrand och Backman 12 200 rdr, under frih. Hamilton 14 200 rdr och under frih. Bonde 15 400 rdr. Sista året af frih. Bondes styrelse, eller 1855, uppgick likväl chörstatens samfälda aflönings-belopp till 20 200 rdr. Uti den för nu löpande spel-år gällande stat upptages för chörstaten en aflönings-summa af tillsammans 18 613, fördelad på följande löner:

1 lön	å	2 400	rdr
1 d:o	"	900	"
3 d:o å 600	"	1 800	"
2 d:o å 562	"	1 124	"
4 d:o å 525	"	2 100	"
2 d:o å 487	"	974	"
8 d:o å 450	"	3 600	"
1 d:o	"	375	"
7 d:o å 360	"	2 520	"
8 d:o å 300	"	2 400	"
2 d:o å 210	"	420	"

S:a 39 löner

S:a 18 613 rdr.

Såsom här af synes, åtnjuter personalen å denna stat, likasom å ballett-staten, ännu i allmänhet en alltför knapp aflöning, i det ej mindre än 26 personer, eller två tredjedelar af hela antalet, uppbära i årlig lön högst 450 rdr eller derunder, samt blott 11 hafva en aflöning mellan 487 och 600 rdr.

En lönförbättring är således äfven här oundgänglig, och det nu uppgjorda förslaget till normalstat för chören åsyftar, i likhet med de öfriga, att åstadkomma på samma gång en löneförbättring och en löne-reglering. Detta oakadt hafva aflönings-beloppen ej kunnat föreslås särdeles höga, i betraktande af personalens talrikhet. Men det vore redan mycket vunnet, i fall man lyckades på denna väg införa en större enkelhet och likställighet i löneberäkningen, genom lönernas ordnande inom bestämda klasser, i stället för att nu för en personal af 39 personer upptagas ej mindre än 11 olika, årligen växlande aflöningsbelopp. Vi meddela här det nya förslaget:

Chormästare	2 500	rdr rmt.
Chor-Regissör	1 000	" "
Första tenor. 1 lön.	800	" "
1 d:o.	700	" "
1 d:o.	600	" "
1 d:o.	500	" "
1 d:o.	450	" "
Andra tenor 1 lön.	700	" "
1 d:o.	600	" "
1 d:o.	500	" "
1 d:o.	500	" "
1 d:o.	450	" "
Transport	9 300	rdr rmt.

	Transport	9 300	rd	rmt.
Första bas	1 lön.	700	"	"
	1 d:o.	600	"	"
	1 d:o.	500	"	"
	1 d:o.	500	"	"
	1 d:o.	450	"	"
Andra bas	1 lön.	800	"	"
	1 d:o.	700	"	"
	1 d:o.	600	"	"
	1 d:o.	500	"	"
	1 d:o.	450	"	"
Första sopran	1 lön.	700	"	"
	1 d:o.	600	"	"
	1 d:o.	500	"	"
	1 d:o.	400	"	"
	1 d:o.	350	"	"
Andra sopran	1 lön.	600	"	"
	1 d:o.	500	"	"
	1 d:o.	400	"	"
	1 d:o.	400	"	"
	1 d:o.	350	"	"
Första alt	1 lön.	600	"	"
	1 d:o.	500	"	"
	1 d:o.	400	"	"
	1 d:o.	400	"	"
	1 d:o.	350	"	"
Andra alt	1 lön.	700	"	"
	1 d:o.	600	"	"
	1 d:o.	500	"	"
	1 d:o.	400	"	"
	1 d:o.	350	"	"
Reserverade		300	"	"

42 löner S:a 25 000 rdr rmt.

Vid uppgörandet af detta förslag har man i allmänhet följt samma grunder, som vid lönebestämmelserna för teaterns öfriga stater. Man har således, så vidt möjligt varit, lämpat lönebeloppen efter de olika stämmornas relativa värde och den större eller mindre svårigheten att få dem besatta med goda röster. Inom

hvarje stämman har man antagit fem skiljaktiga aflöningar, för att dymedelst åt personen bereda utsigt till löneförhöjning, i samma mån som han hinner tillegna sig en större repertoire och dymedelst blir för verket af större värde. Den manliga personalens aflöning har jemväl i allmänhet blifvit satt något högre än den qvinliga personalens, i betraktande af den förras gemenskapen något högre lefnadskostnad. Då chörstatens nuvarande aflöning utgör 18 613 rdr, men den föreslås att blifva 25 000 rdr, skulle således en löntillökning af 6 387 rdr komma att ega rum, eller något öfver 34 procent; härvid likväl anmärkt, att det nya förslaget i denna siffra inbegriper äfven *3:ne nya löner*, hvilka finnas nödiga för att gifva lika styrka åt de nu sins emellan olika chor-stämmorna.

Tjenstemannastaten.

Utgifterna å denna stat, likasom å teaterns öfriga stater, hafva utgått med ganska olika belopp på olika tider. Efter medelberäkning hafva de årligen utgjort:

Under grefve Puke	8 954	rdr rmt.
» frih. Beskow	6 087	»
» hr Westerstrand	8 127	»
» hr Backman	7 893	»
» frih. Hamilton	10 045	»
» hr Schyberg	9 110	»
» frih. Bonde	11 340	»

Den nu för kongl. teatern gällande utgiftsstat upptager för tjenstemannastaten ett sammanlagdt

belopp af 16 110 rdr rmt, oberäknadt den särskilda aftonpenning, som af vissa kongl. teaterns tjenstemän uppbäras jemte lönen på stat. Den på tjenstemannastaten nu utgående aflöning visar sig således högre, än den förut varit; imellertid är förhöjningen mera skenbar än verklig. Spelåret 1855—1856, det sista af baron Bondes styrelse, visar nemligen denna stat en utgifts-siffra af 12 650 rdr rmt; men vid sidan häraf utgingo äfven särskilda arfvoden till dekoratören, till förestånderskan för fruntimmers-kostym-förrådet, till läkarne, till en teateragent i Hamburg och en extra kontrollör, utom s. k. aftonpenningar af olika belopp. Dessa på staten icke synliga utgifts-summor hafva vid sednaste reglering dels utgått, dels blifvit förda inom linien; aftonpenningarne qvarstå likväl ännu. Någon verklig förhöjning har således i det hela knappast egt rum; med undantag blott af en ny lön (750 rdr rmt) för styresmannen för scenen, en hyres-ersättning för kamreraren (600 rdr) och ett extra arfvode för kanslibiträde (600 rdr), hvilka under nu löpande spel-år belasta denna utgifts-titel.

Kongl. teaterns tjenstemanna-stat, i likhet med teaterns öfriga stater, är således i stort behof af en ny och omfattande reglering. Men icke nog härmed; den är äfven i allrahögsta behof af en allmän löne-förbättring. För att i detta afseende kunna bilda sig en mening, darfvas föga mera än att kasta en blick på de nuvarande lönernas belopp, då dessas utomordent-

liga knapphet genast faller i ögonen. Men ännu mera blir detta tydligt för hvar och en, som gör sig mödan att taga kännedom om de otaliga tröttande detaljerna i en teater-förvaltning. Alla tjänstemän inom ett sådant verk, och de lägre isynnerhet, kunna i sanning kallas vanlottade. Under en släpig och i högsta grad trägen verksamhet, ega de nemligen en helt och hållet osäker ställning, ensamt beroende af chefens godtycke, och derjemte så godt som ingen utsigt till vidare befordran. Möjligheten till något slags bi-näring är äfven i de flesta fall afskuren genom sjelfva göromålens beskaffenhet. Att under sådana förhållanden draga sig fram på en aflöning, som knappast räcker till de första oundgängliga lefnads-behofven, måste kännas tryckande. Och likväl förspörjes sällan någon öppen klagan. Men kongl. teaterns tjänstemän, liksom i allmänhet flertalet af dess personal, hafva vunnit en god öfning i konsten att tåligt lida, och det betryck, som så länge hvilat öfver hela inrättningen, har icke mindre tungt fallit på de individer, som vid denna fästat sitt öde. Vi meddela här nedan det nu uppgjorda aflöningsförslaget för denna stat, med upptagande tillika af de nuvarande aflöningsbeloppen:

	Nuvarande lön på stat:	Föreslagen lön:
1 Sekreterare, f. n. äfven direktör för ekonomiska förvaltningen (utom boställsrum)	1 200	2 000
1 Dekorator	1 500	1 500
1 Kostymordonnator	675	800
1 Förvaltare af dekorationsförrådet	900	1 200
1 dito af attributförrådet (utom aftonpenning 1 rdr rmt, hvarje spelafton)	450	1 000
1 Förvaltare af materialsförrådet	625	1 000
1 dito af manskostymförrådet (utom aftonpenning 1 rdr rmt hvarje spelafton)	900	1 200
1 Förvaltare af fruntimmers-för- rådet	600	800
1 Kamererare och kassör, lön, hy- res-ersättning, misräknings- penningar och arvode, samman- lagdt	1 950	2 000
1 Biljettkontrollör	360	500
1 Biljettförsäljare	400	500
1 dito	400	500
1 Litterator	750	1 000
1 Bibliotekarie för lyriska scenen	300	400
1 dito för dramat. scenen	300	400
1 Styresman för scenen	750	3 000
1 Regissör (utom aftonpenning, 4 rdr 50 öre, hvarje spelafton)	900	1 500
1 dito (utom aftonpenning 3 rdr hvarje spelafton)	750	1 200
1 Sufflör (utom aftonpenning 1 rdr rmt hvarje spelafton)	750	1 000
1 dito (utom aftonpenning 1 rdr rmt, hvarje spelafton)	450	1 000
1 Gasmästare och brandmästare	900	1 200
Läkarearvode	300	300
	<hr/>	<hr/>
	Summa 16 110	24 000

I afseende på detaljerna af ofvan framställda nya förslag torde vi ej behöfva bli vidlyftiga. Saken talar nemligen för sig sjelf och visar sig

vid närmare granskning i flera fall såsom blott och bart en löne-reglering, syftande till större ordning, enkelhet och bestämdhet. Vid beräkning af den inkomst, som nu uppbäres under namn af aftonpenning, *men som enligt nya staten skulle alldeles bortfalla*, visar sig således, att de föreslagna nya lönetillökningarne dels äro blott skenbara, dels ock så små, att de ofta icke skulle öfverstiga 100 à 150 rdr rmt. Blott för de högst mödosamma och ansvarsfulla förvaltare-sysslorna samt brandmästaren och sufflö-
 rerne blir förhållandet något gynnsammare; den föreslagna löne-tillökningen uppgår här till omkring 300 rdr rmt. Löneförbättringen, sådan den blifvit föreslagen för sekreteraren, är i det hela blott skenbar, enär denne tjänsteman för närvarande jemväl åtnjuter boställsrum, hvilka af någon blifvande chef möjligen kunde indragas eller minskas till antalet. Det nya förslaget afser således att för sådant fall bereda honom en långt ifrån öfverdrifven hyres-ersättning; och detta desto hellre, som det synes vara med en sund ekonomi förenligt, att en gång i framtiden, och då sekreteraren möjligtvis icke tillika innehar den maktpåliggande befattningen af direktör, inga boställs-lägenheter varda i teaterhuset upplåtna åt andra tjänstemän än dem, hvilkas ständiga och standliga närvaro är nödvändig för verkets oafbrutna gång. Förmånen af fria boställsrum blefve i sådant fall icke något egentligt tillägg till lönen, utan blott en skälig ersättning, motsvarande skyldigheten att ständigt

vid verket tillstädesvara, och således ej förenad med de befattningar, hvilkas innehafvare möjligen kunna tillåtas vara boende äfven på annat ställe än i k. teaterns lokal. Hvad slutligen beträffar den föreslagna löne-tillökningen ifrån 750 till 3000 rdr rmt för styresmannen för scenen, är detta alldeles icke någon löneförhöjning, utan blott en löne-omflyttning. Nämnde tjänsteman åtnjuter nemligen för närvarande lön på 2:ne särskilda stater, nemligen 3000 rdr på aktörsstaten och 750 rdr på tjänstemannastaten. Då den förra af dessa befattningar väl i de flesta fall kan anses underordnad och tillfällig, men den sednare är af allra yttersta vikt för hela verkets tjänstbarhet, afser det nya förslaget, att den högre lönen må anordnas på den viktigare tjänsten och således upptagas på tjänstemannastaten, hvaremot det lägre beloppet lämpligare bör öfverflyttas att utgå på aktörsstaten.

Tjänstemanna-statens n. v. synliga aflöningsbelopp utgör 16 110 rdr rmt. När härtill läggas vid pass 2 000 rdr rmt för indragning af nu utgående aftonpenningar, samt 2 250 rdr rmt, utgörande den tillökning, som i styresmannens för scenen lön bör på denna stat uppföras, så uppstår en sammanlagd summa af 20 360 rdr rmt. Då nu det nya förslaget upptager för denna stat ett hufvud-belopp af 24 000 rdr rmt, skulle således skillnaden, eller 3 640 rdr rmt, blifva verklig löneförhöjning. Fördelad på 22 löntagare, blefve detta i medeltal en förhöjning af blott omkring 165 rdr rmt på hvar och en,

eller af tillsammans omkring 15 procent af hela det nu utgående lönebeloppet.

Informationsstaten.

Denna stat har, likasom alla de öfriga, uppgått till ganska olika belopp under olika teaterstyresmän. De årliga utgifterna därför hafva nemligen, efter medelberäkning, utgjort:

Under grefve Puke	2 675	rdr	rmt.
" frih. Beskow	2 500		"
" hr Westerstrand . . .	4 191		"
" hr Backman	4 240		"
" frih. Hamilton	7 690		"
" hr Schyberg	6 620		"
" frih. Bonde	7 165		"

På kongl. teaterns utgifts-stat för löpande spelår äro kostnaderna för informationsstaten uppförda med ett sammanlagdt belopp af 9 000 rdr. Det nya förslaget upptager för samma stat en summa af 11 000 rdr; således en tillökning af 2 000 rdr, eller 22 1/2 procent. Vi meddela här detta förslag, med anförande af såväl de nuvarande som de föreslagna nya aflöningarna:

	Nuvarande aflöning.	Föreslagen aflöning.
1 förman för sångscenen .	1 500.	1 500.
1 sångmästare	2 400.	2 500.
1 ackompanjator	1 500.	1 500.
Arfvoden åt lärare för eleverna	3 000.	4 500.
1 repetitör för balett-skolan	300.	650.
1 d:o för corps de ballet	300.	350.
8 aflöningar.	S:a rdr 9 000.	11 000.

Någon lönförhöjning åt förmannen för sångscenen och ackompanjatören har således ej blifvit ifrågasatt, och den för sångmästaren föreslagna uppgår blott till 100 rdr. Då den aflöning repetitörerna för närvarande åtnjuta är ytterst knapp, i förhållande till deras fragna tjänstgöring, har en skälig förhöjning deraf ansetts vara högeligen påkallad, särdeles för balettskolans repetitör, som icke kan undgå att bekosta sig ett särskildt, ofta anlitat biträde, för de flera tillfällen, då hans tjänstgöring på annat håll tages i anspråk för teaterns räkning. Att fastställa bestämda aflöningsbelopp åt lärarne för eleverna har ej ansetts lämpligt, enär dessa lärars tjänsteåligganden svårigen kunna på förhand ordnas så, att ju betydliga vaxlingar deri på olika tider torde inträffa. Hela det för dessa lärare uppförda aflöningsbelopp, 4500 rdr, torde således böra ställas till teaterstyresmannens disposition, att efter omständigheterna fördelas såsom arfvoden.

Eleverstaten.

I afseende på denna för teaterns bestånd så alldeles oumbärliga stat hafva likaledes under de sju sednaste teaterstyresmännen högst betydliga skiljaktigheter egt rum. De årliga utgifterna derå hafva nemligen, efter medelberäkning, utgjort:

Under grefve Puke	4 983	rdr	rmt
» frih. Beskow	4 936	»	»
» hr Westerstrand . . .	3 792	»	»

Under hr Backman	4 140	rdr	rmt.
» frih. Hamilton . . .	8 525	»	»
» hr Schyberg	8 622	»	»
» frih. Bonde	14 200	»	»

Uti den för kongl. teatern detta år gällande utgiftsstat är kostnaden för elevstaten upptagen till 6 257 rdr, af hvilka likväl endast 2 297 rdr upptagas för aktörs-eleverna och den öfriga summan, eller nära 4 000 rdr rmt, utgå för ballettens och chörens elever. Vi torde knappast behöfva fästa uppmärksamheten på det missförhållande, i hvilket denna ringa summa af något öfver 2 000 rdr rmt står till det dermed afsedda viktiga ändamål. Elev-skolan innebär nemligen icke blott teaterns *framtid*, hon innebär dess *bestånd*. En så omfattande inrättning som en kongl. teater, utan en dermed förenad bildnings-anstalt för unga konstnärs-ämnen, kan lika litet bära sig, som en fabrik utan lärlingar eller en marin utan skepps-gossar. Den liknar ett hus, lemnadt utan underhåll, som står till någon tid, men hvars tak och väggar slutligen på en gång störta in. En anmärkning som drabbar kongl. teaterns sednare styresmän, är den ringa vård som blifvit egnad denna makt-påliggande inrättning. Denna missvård, samt det system som velat stödja kongl. teatern, icke på inom verket framdragna ämnen, utan på debutanter hopplockade från andra teatrar, oftast utan några egentliga förstudier, har redan länge och bittert hämnat sig. Rättare vore att gå en alldeles motsatt väg, ledande derhän, att kongl.

teatern borde framdeles kunna förse de smärre teatrarne med dugliga aktörs-ämnen, heldre än tvärtom. Kongl. teaterns elev-skola skulle på detta sätt kunna blifva en bildnings-anstalt af omfattande betydelse för hela landet, och vi måste beklaga, i fall finansiella svårigheter skulle tvinga den n. v. teater-styrelsen, att, likt sina närmaste föregångare, uppoffra allt, till och med framtiden, för ögonblickets tvingande nödvändighet.

I förslaget till ny stat för kongl. teatern upptages för elevskolan ett belopp af 10 000 rdr rmt årligen.

Handverkare- och betjeningsstaten.

Dennas samfälda kostnadsbelopp har under de sednaste sju teater-styresmännen varit ungefärligen lika, med undantag af frih. Hamiltons tid, då det något höjde sig, och under frih. Bonde, då det uppgick till en jmförelsevis betydlig summa. De årliga utgifterna på denna stat hafva, efter medelberäkning utgjort:

Under grefve Puke	4 113	rdr rmt.
” frih. Beskow	4 218	”
” hr Westerstrand	4 554	”
” hr Backman	4 467	”
” frih. Hamilton	5 100	”
” hr Schyberg	5 090	”
” frih. Bonde	7 500	”

Uti k. teaterns för detta spelår gällande utgiftsstat upptages kostnaden för handverkare- och betjeningsstaten till ett samfäldt belopp af 6 385 rdr. Då summan nu föreslås att blifva 8 000 rdr, skulle således en tillökning af 1 615

rd, eller något öfver 25 procent, komma att ega rum. Denna lönetillökning afser egentligen blott verkets betjening, eller vaktmästaren, de 6 ordonnanserna och de 6 magasinsdrängarna, och synes alldeles oundgänglig, i betraktande deraf, att man numera, då alla arbetslöner stigit, eljest lärer få svårt att erhålla fullt pålitliga och lämpliga personer. Lönebeloppen, som för närvarande till en del utgå med blott 180 rd, 300 rd och 375 rd, äro nemligen relativt alltför knappa och öfver hufvud mindre än hvad de fleste tjenare i enskilda hus åtnjuta i lön, kosthåll och extra inkomst.

Vi meddela här nedan det nya förslagetets bestämmelser, med vidfogad uppgift öfver nu på stat uppförda löner:

	Nuvarande aflöning:	Föreslagen aflöning:
1 Mansskräddare	600.	600.
1 Fruntimmersskräddare	300.	500.
1 Perukmakare	400.	400.
1 Underbrandmästare	450.	500.
1 Biljett-tryckare	300.	300.
1 Vaktmästare	375.	600.
1 Ordonnans	375.	500.
1 d:o	375.	500.
1 d:o	375.	500.
1 d:o	375.	500.
1 d:o	375.	500.
1 d:o	375.	500.
1 Magasinsdräng	375.	400.
1 d:o	375.	400.
1 d:o	300.	400.
1 d:o	300.	300.
1 d:o	180.	300.
1 d:o	180.	300.
S:a 18 personer.	6 385.	8 000 rd rmt.

Direktionen.

Hvad slutligen beträffar denna k. teaterns i sig sjelf minsta utgiftspost, så hafva äfven med afseende derå åtskilliga olikheter egt rum under de sedanast förflutna trettio åren, såväl hvad rörer sjelfva teaterstyrelsens organisation som dess aflöning. Under grefve Puke, friherre Beskow och de tvenne första åren af presidenten Westerstrands styrelse var teater-förvaltningen *kollegial*, och staten upptog en förste direktör med 3 000 rdr samt en andre direktör med 1 500 rdr lön, eller ett samfäldt aflöningsbelopp af 4 500 rdr. Det år, då friherre Beskow var förste direktör, afstod han hela sin lön till förmån för teaterkassan, hvarjemte äfven dåvarande andre direktören, öfverste Törner, efterskänkte hela sitt arfvode. Under de fyra sista åren af presidenten Westerstrands styrelse upptog staten, utom förste direktören med 3 000 rdr lön, en direktör för sceniska förvaltningen med 1 500 rdr lön och en direktör för ekonomiska förvaltningen med 1 500 rdr. Dessa år kostade direktionen således 6 000 rdr årligen. På öfverste Backmans tid hade teatern blott en direktör för sceniska förvaltningen och en direktör för ekonomiska förvaltningen, båda med 1 500 rdr lön; direktionen kostade således blott 3 000 rdr årligen, hvartill kom under tvenne års tid ett extra anslag af 75 rdr i månaden, som särskildt beviljades den förstnämnde direktören och utgick med ett sammanlagdt belopp af 1 800 rdr rmt. Denne åtnjöt dessutom särskild kostnadsersättning med

750 rdr för en under första året af hans förvaltningstid företagen utländsk resa. På friherre Hamiltons tid var direktionens aflöning omvexlande för hvarje år. Efter medelberäkning utgjorde den: för förste direktören 2 853 rdr och för andre direktören 1 476 rdr; således tillsammans 4 329 rdr. Under hr Schybergs tid åtnjöt förste direktören 2 700 rdr och andre direktören 1 350 rdr lön, med undantag af ett år, då bådas aflöning var något högre. Direktionen kostade således då i allmänhet 4 050 rdr årligen. Under de tvenne första åren af friherre Bondes tid kostade den 2 700 rdr och under de tvenne sista 3 000 rdr. Nu åtnjuter direktören för sceniska förvaltningen en lön af 3 000 rdr, hvaremot direktören för ekonomiska förvaltningen uppbär teater-sekreterare-lönen om 1 200 rdr, hvartill kommer ett arfvode af 600 rdr för särskildt skrivarebiträde. Direktionens hela aflöning, hvaraf likväl 1 800 rdr rmt drabbar tjestemanna-staten, uppgår således för nu löpande spel-år till 4 800 rdr rmt.

Frågan om den summa, som framdeles eller under förändrade förhållanden kan böra utgå för direktionen, beror naturligtvis ensamt och omedelbarligen af K. M:ts nådiga pröfning. Den sammanhänger äfven på det aldra närmaste med spörjsmålet om hvilken styrelseform som för teatern kan finnas lämpligast. För vår del hafva vi redan uttalat såsom vår öfvertygelse, att mångstyrelse eller tvåmanna-styrelse för ett så beskaffadt verk äro olämpliga. I spetsen för en

teater, likasom för hvarje förvaltning med bestämda, rent praktiska syften, måste stå *en* chef, ensam ansvarig, ensam styrande, men afsattlig hvilket ögonblick som helst. Han representerar enheten i organisation och i verksamhet, och utan en sådan enhet, genomgående hela inrättningen såsom dess ledande tanke, tro vi knappast, att något så omfattande verk lärer på längden kunna hänga ihop, ännu mindre bli i stånd att lösa sin praktiska uppgift.

Vi förutsätta således, att kongl. teatern förr eller sednare kommer att återgå till en rent monarkisk styrelseform med en enda chef. I sådant fall kan naturligtvis icke vara något tvivel, det ju denne embetsman äfven bör vara aflönad på ett sätt, som står i någorlunda förhållande till vigten af hans kall, storleken af hans ansvar, verkets omfattning och de mångfaldiga beröringar inom och utom tjensten, hvilka deraf framkallas. Att kongl. teaterns förste direktör såsom chef för imellan två och trehundra underordnade och ansvarig för en af landets svåraste förvaltningar skulle framdeles komma att åtnjuta en aflöning, endast uppgående till *halften* af hvad han sjelf bestämmer för sina högre sjetter, vore måhända mindre lämpligt. Hans ställning erbjuder alltför många vanskligheter, för att han icke, under de få år han kan förutsättas möjligen kvarstå på en så ansträngande post, icke borde vara åtminstone skyddad ifrån skuldsättning och tillförsäkrad om en anständig ekonomisk tillvaro.

Sedan vi nu omständligen redogjort för alla sådana kongl. teaterns utgifter, hvilka kunna hänföras till egentliga aflöningar, och hvilkas belopp lämpligen kunna regelbindas genom *en gång för alla fastställda normalstater*, vilja vi äfven korteligen redogöra för kongl. teaterns öfriga, mera tillfälliga utgiftsposter, vid hvilka en sådan anordning ej kan ega rum. Samma ändamål kan dock vinnas äfven i afseende på dessa poster, genom en på förhand beräknad *årligen vexlande* utgiftsstat, inom hvilken teaterstyresmannen vore förbunden att inskränka dithörande utgifter. Vi börja med:

Anslaget till kostymer, dekorationer, attributer och maskiner.

Denna utgifts-titel upptager enligt förslaget nära en 13:del af teaterns hela utgift. Om man granskar beloppen af de summor den framtett under de sju sednaste teaterstyresmännen, finner man högst betydliga skiljaktigheter. De hafva nemligen utgjort, efter medelberäkning, årligen:

Under grefve Puke . . .	28 000	rdr	rmt.
” frih. Beskow . . .	30 500	”	”
” hr Westerstrand . . .	28 600	”	”
” hr Backman . . .	27 200	”	”
” frih. Hamilton . . .	22 500	”	”
” hr Schyberg . . .	25 500	”	”
” frih. Bonde . . .	37 600	”	”

Då en teaterstyrelse i allmänhet torde böra utgå ifrån den grundsats, som ock har erfaren-

hetens vitsord, att "ingen teater någonsin hållit sig uppe genom lysande skådespel, utan blott genom goda", och då alltför mycken lyx vid nya pjäsers uppsättning småningom leder till anspråk hos allmänheten, hvilka ingen teaterstyrelse på längden kan tillfredsställa, har man nu för denna utgiftstitel föreslagit ett belopp af blott 25 000 rdr rmt årligen, hvilket belopp synes för framtiden böra bli tillräckligt, och som *måste* blifva det, så vida det eljest tillhör en teaterstyrelse, likasom den enskilde, att rätta sin utgift efter tillgångarne.

Anslaget till lyshållning och ved.

Denna utgifts-titel har förr varit ganska dryg och upptagit en stor andel af teaterns hela stat. Ensamt lyshållningen kostade nemligen efter medelberäkning årligen:

Under grefve Puke	17 688	rdr rmt.
” frih. Beskow	18 864	”
” hr Westerstrand . . .	20 058	”
” hr Backman	21 250	”
” frih. Hamilton	17 841	”
” hr Schyberg	18 240	”

Sedan under friherre Bonde gaslysning blifvit vid k. teatern införd, har kostnaden för lyshållningen blifvit betydligt nedsatt, hvarföre ock hela denna utgiftstitel (oaktadt kostnaden för ved, som i allmänhet uppgått till omkring 2 500 rdr årligen, hädanefter torde blifva högre än förut) ansetts kunna bestridas med ett föreslaget belopp af 14 000 rdr.

Anslaget till tjenstgöringspenningar.

De s. k. tjenstgöringspenningarne hafva äfven förut uppgått till en vida större summa, än på sednare tider. Efter medelberäkning hafva de årligen utgjort:

Under grefve Puke	21 111	rdr rmt.
” frih. Beskow	23 812	”
” hr Westerstrand . . .	25 109	”
” hr Backman	24 434	”
” frih. Hamilton	13 150	”
” hr Schyberg	15 246	”
” frih. Bonde	16 500	”

I det nya förslaget finnes denna utgiftstitel uppförd med blott 12 000 rdr, på grund af den nedsättning, som af nuvarande teater-styrelsen blifvit gjord i tjenstgörings-penningarne för den lyriska scenens personal, hvarigenom denna blifvit likställd med den dramatiska. Konsekvensen synes dock fordra, att de högre sujetterna vid balett-staten äfven komma i åtnjutande af denna löne-fördel, hvarigenom således någon, ehuru ej särdeles betydlig förhöjning å denna utgiftstitel kunde framdeles ifrågakomma.

Anslaget till dagaflöning och dagkostnad.

Detta anslag, hvartill under de sednaste 12 åren i medeltal åtgått 22 000 rdr rmt, skulle enligt det nya förslaget komma att märkbart nedsättas genom betydande summors indragning under de fasta lönerna på stat. Sannolikt äro dock de i förslaget upptagna 9 000 rdr rmt otillräckliga. Men förhållandena lära icke hafva medgifvit att

uppföra summan större, och en teater-styresman med administrativ förmåga skall säkert finna utväg att fylla bristen genom de besparingar, som kunna beredas å de öfriga utgifts-titlarna, eller genom möjliga öferskott å spel-inkomsten.

Anslaget till författare- och öfversättare-arfvoden.

Då ett verk med helt och hållet estetiska syften ytterst måste hvila på en rent litterär grundval, förefaller det i hög grad öfverraskande, hurusom denna utgifts-titel kunnat under de sista 12 åren uppehållas med blott 4 377 rdr rmt årligen, enligt medelberäkning. Antagligen skall en teater-styrelse, som med allvar arbetar på fostrandet af en nationel dramatisk litteratur och för sådant ändamål anvisat så väl höjda författare-arfvoden som särskilda årligen utgående premier, icke kunna bestrida utgifterna å denna titel ens med de nu föreslagna 6 000 rdr rmt. Men då frågan gäller kongl. teaterns högsta intressen, och då dessa intressen så nära sammanhänga icke blott med landets och bildningens utan ock med möjligheten att dymedelst å k. teatern bereda ett större deltagande från allmänhetens sida, bör förutsättas, att förhöjda utgifter å denna titel skola kunna utan svårighet betäckas genom en på samma väg framkallad sannolik högre spel-inkomst.

Anslag till böcker, instrumenter, musikalien m. m.

Utgifterna härför hafva under de sednaste 12 åren i medeltal utgjort 4 335 rdr. Dels för be-

hof af något större anslag, dels ock för summans afjemnande, föreslås nu, att denna titel må uppföras till 5 000 rdr rmt.

Anslaget till expenser.

Uti nya förslaget är denna utgifts-titel utförd med samma belopp, hvartill den, efter medberäkning, under de sednaste tolf åren uppgått, eller 5 000 rdr årligen.

Kongl. teatern, såsom omedelbart beroende af konungen och nära förbunden med hans hofhållning, har hittills varit för den större allmänheten föga känd, så väl i afseende på organisation som förvaltnings-grundsatser. Den utredning, vi här lemnat, på grund af oss benäget meddelade handlingar rörande verkets ställning, är den fullständigaste, som någonsin blifvit deröfver offentliggjord. Den har afsett att i detalj visa, huruledes verket icke längre *kan* fortgå i sitt nuvarande skick, utan o-vilkorligen tarfvar en ny omfattande reglering, och i sammanhang dermed äfven ett förhöjdt anslag. Att åter H. M. konungen skulle finnas villig att af *enskilda* tillgångar lemna ett sådant, utöfver det högst betydliga belopp, som högst-densamme redan anvisat, synes föga rimligt, i betraktande af de stora uppoffringar, han redan måst ytterligare vidkännas för denna inrättning, samt de högst betydliga skulder, hvilka, åsamkade af kongl. teater-kassan, derutöfver blifvit af K. M. dels redan betalda, dels ock till betalning garanterade.

Under sådana förhållanden blir den fråga ganska allvarsam, som vi uppkastat: *Om Sverige skall ega en kunglig teater, en national-teater eller icke.* Vi för vår del skulle ej tveka att anse kongl. teaterns nedläggande icke blott såsom en olycka för hundraåtta enskilda familjer, utan jemväl såsom en olycka och tillika en vanära för landet. Den storartade bildnings-anstalt, som Sveriges konungar så länge omhuldat och som Gustaf den 3:dje en gång egnade åt fosterlandets konst och minnen, eger nemligen en allmän betydelse för smaken, skönhets-sinnet, bildnings-tonen, fosterlands-känslan, litteraturen och sederna, som af ingen man med omdöme får eller kan förbises. Här, likasom i andra odlade länder, tillhör det således *Staten* att sjelf taga vård om en inrättning, som representerar icke konungslighetens enskilda, utan statens och civilisationens allmänna intressen. Att längre vilja vältra denna börda ensamt på statens öfverhufvud måste möta rättmätiga protester i sunda förnuftet. Kongl. teaterns öde kommer således otvifvelaktigt att bero af det ytterligare stats-anslag om 30 000 rdr bko, som vid innevarande riksmöte blifvit på enskild väg motioneradt hos rikets höglofl. ständer, och vi hafva i det föregående utan omsvep visat, huru som sakerna ändtligen kommit derhän, att kongl. teaterns upprätthållande utan ett sådant förhöjdt anslag för framtiden är och blir en omöjlighet.

